

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

**Metafory evropské integrace v českém politickém
diskurzu v období 2010 – 2013**

Bakalářská práce

Autor: Jakub Charousek
Studijní program: B6701 Politologie
Studijní obor: Politologie (KPOL)
Vedoucí práce: Mgr. Stanislav Myšička, Ph.D.

Hradec Králové, 2017



Zadání bakalářské práce

Autor:	Jakub Charousek
Studium:	F13349
Studijní program:	B6701 Politologie
Studijní obor:	Politologie
Název bakalářské práce:	Metafory evropské integrace v českém politickém diskurzu v období 2010 2013
Název bakalářské práce AJ:	Metaphors on European Integration in Czech Political Discourse in 2010 2013 Period

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce se zabývá rozбором představ českých politických elit o dalším vývoji evropské integrace za pomoci analýzy metafor. Zdrojovými oblastmi je vláda České republiky a poslanci Parlamentu České republiky ve volebním období 2010 2013. Analyzována jsou vyjádření na půdě Poslanecké sněmovny, dokumenty vlády a Poslanecké sněmovny. Cílem práce je popsat, jak se uvedené zdrojové oblasti vyjadřovaly skrze metafory k budoucí povaze evropské integrace. Metaforické pojmy jsou dedukovány na základě zvolené literatury. Práce předpokládá, že používané metafory se vzhledem k postavení zdrojových oblastí přímo promítají do jejich politické práce.

Beer, Francis A., De Landtsheer, Christ. 2004. *Metaphorical World Politics*. East Lansing: Michigan State University Press.
Drulák, Petr. 2008. *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál.
Drulák, Petr. *Metaphors Europe Lives by: Language and Institutional Change of the European Union*. EUI Working paper SPS No. 2004/15. Dostupné na: <http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/2632/sps2004-5.pdf?sequence=1>
Chilton, Paul, Ilyin, Mikhail. 1993. *Metaphor in Political Discourse: The Case of the Common European House*. *Discourse & Society* 4, č. 1, 7-31.
Lakoff, George. 2002. *Metafory, kterými žijeme*. Brno: Host.
Ortony, Andrew. 1993. *Metaphor and Thought*. 2. vyd. Cambridge: Cambridge University Press.

Garantující pracoviště:	Katedra politologie, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Stanislav Myšička, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	17.9.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem vypracoval tuto bakalářskou práci pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně, a že jsem uvedl všechny použité prameny a literaturu.

V Bukurešti dne 21. června 2017

Podpis:

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé práce, panu Mgr. Stanislavu Myšíčkovi, Ph.D., za jeho trpělivost, přístup a cenné rady při vypracování této práce. Rád bych také poděkoval mé rodině a přítelkyni za jejich podporu.

Anotace

CHAROUSEK, JAKUB. *Metafory evropské integrace v českém politickém diskurzu v období 2010 – 2013*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2017, 55 stran. Bakalářská práce.

Práce se zabývá rozborem představ českých politických elit o dalším vývoji evropské integrace za pomoci analýzy metafor. Zdrojovými oblastmi je Vláda České republiky a poslanci Parlamentu České republiky ve volebním období 2010–2013. Analyzována jsou vyjádření na půdě Poslanecké sněmovny, dokumenty Vlády a Poslanecké sněmovny. Cílem práce je popsat, jak se uvedené zdrojové oblasti vyjadřovaly skrze metafory k budoucí povaze evropské integrace. Metaforické pojmy jsou dedukovány na základě zvolené literatury. Práce předpokládá, že používané metafory se vzhledem k postavení zdrojových oblastí přímo promítají do jejich politické práce.

Klíčová slova: metafora, diskurz, evropská integrace, Vláda České republiky, lingvistika, Evropská unie, Parlament České republiky

Annotation

CHAROUSEK, JAKUB. *Metaphors on European Integration in Czech Political Discourse in 2010 – 2013 Period*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2017, 55 pp. Bachelor Degree Thesis.

The thesis deals with the analysis of the ideas of the Czech political elites about the further development of the European integration, through the analysis of metaphors. The source areas are the Government of the Czech Republic and the members of the Parliament of the Czech Republic in the electoral period 2010 – 2013. The sources of the metaphors are the politician's speeches from the Chamber of Deputies, and the strategical documents of the Government and the Chamber of Deputies. The aim of the thesis is to describe how were the source areas expressing themselves through the metaphors on the future nature of the European integration. The deduction of the metaphorical terms is based on selected literature. The thesis assumes, that the metaphors used by the politicians are directly reflecting in their political work.

Keywords: metaphor, discourse, european integration, Czech Government, linguistics, European Union, Czech Parliament

OBSAH

1. Úvod	9
2. Teoretická část	13
2.1 Metafora a metaforický pojem	13
2.1.1 Strukturní metafory	14
2.1.2 Orientační metafory	16
2.1.3 Personifikace a metonymie	18
2.2 Epistemologické předpoklady	18
2.3 Teorie metafor – povaha, struktura a další aspekty	19
2.4 Struktura jazyka – metafora potrubní pošty	20
2.5 Metaforické pojmy pohyb, nádoba a rovnováha	22
2.5.1 Pohyb	22
2.5.2 Nádoba	23
2.5.3 Rovnováha	25
2.6 Metodologie	25
2.7 Teorie evropské integrace	28
2.7.1 Neofunkcionalismus	28
2.7.2 Federalismus	29
2.7.3 Mezivládní přístup	30
3. Analytická část	32
3.1 Charakteristika korpusu	32
3.2 Kvalitativní část	33
3.2.1 Metaforický pojem pohyb	33
3.2.2 Metaforický pojem nádoba	34
3.2.3 Metaforický pojem rovnováha	35

3.3 Kvantitativní část.....	36
3.3.1 Diskurz Vlády České republiky	36
3.3.2 Diskurz České strany sociálně demokratické	38
3.3.3 Diskurz Občanské demokratické strany.....	39
3.3.4 Diskurz TOP09	39
3.3.5 Diskurz Komunistické strany Čech a Moravy	40
3.3.6 Diskurz Věcí Veřejných.....	40
3.3.7 Komparace jednotlivých řečových společenství a jejich aktivita v politické diskuzi	41
3.3.8 Agregace dat na úrovni celého korpusu.....	42
4. Závěr	44
5. Prameny a literatura	47
Internetové zdroje.....	47
Literatura	52

1. ÚVOD

Metafory prostupují prostřednictvím jazyka, myšlení i činnosti náš každodenní život. Formují vše co „*vnímáme, jak se pohybuje ve světě a jaké vztahy si vytváříme k ostatním lidem*“ (Lakoff, Johnson: 2014: 15). Politiku lze skrze metafory studovat díky poznání, že jazyk, který dává vzniknout politickým koncepcím, má svá pravidla a volba výrazů není náhodná. „*Sociální a politické fenomény nevznikají nezávisle na jazyku. Naopak do velké míry jsou jazykem utvářeny*“ (Drulák 2005:4).

Politické myšlenky jsou zarámovány do metaforických termínů a jako všechny ostatní metafory i metafory politické ukrývají aspekty skutečnosti. Zejména však v prostředí politiky, více, než kde jinde, mají větší váhu, neboť přímo ovlivňují naše životy. Určitá metafora v prostředí politiky může díky všemu, co ukrývá, vést až k degradaci člověka (Lakoff, Johnson 2014: 254). Jedním z takových příkladů George Lakoffa a Marka Johnsona, jak závažnou roli metafory v politice hrají a proč má význam se jimi zabývat, je metaforický výraz „*práce je přirozený zdroj prostředků*.“ Práce je brána jako přírodní zdroj nebo zboží. Mluvíme o ní, stejně jako o surovině, o její ceně a množství. Zastírány jsou tak další aspekty práce, není činěn žádný rozdíl mezi prací smysluplnou a prací odlidšťující (Lakoff, Johnson 2014: 254). „*Slepé přijímání této metafory může skrýt degradující skutečnosti, ať už jde o nesmyslná dělnická a úřednická místa v průmyslu vyspělých společností, nebo o potenciální otroctví všude na světě*“ (Lakoff, Johnson 2014: 255).

Studium metafor se stalo součástí takzvaného „*obratu k jazyku*,¹“ který společenské vědy včetně politologie zažily koncem šedesátých let dvacátého století. Jazyk začal být vnímán, nikoliv jako pouhé zrcadlo sociální reality, ale jako svébytný prostředek, jakým lze sociální realitu aktivně vytvářet (Drulák 2004: 3)².

¹ Pojem „*obrat k jazyku*“ používají Francis Beer a Christ’l De Landtsheer (Beer, De Landtsheer 2004) a také Jaroslav Peregrin (Peregrin 1998).

² Podle Peregrina znamená obrat k jazyku „*jistou pozoruhodnou změnu v myšlení některých skupin filosofů našeho století; změnu, která je vedena poznáním, že pro řešení filosofických otázek je zcela zásadní analyzování jazyka, ve kterém jsou tyto otázky kladeny a ve kterém se na ně má odpovídat*“ (Peregrin 1998).

Předkládaná bakalářská práce se zabývá rozbořem představ českých politických elit o dalším směřování evropské integrace za pomoci kombinace kvalitativních a kvantitativních metod analýzy metafor. Předmětem zkoumání, je diskurz poslanců na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, oficiální dokumenty vydané Poslaneckou sněmovnou, vyjádření, dokumenty a projevy Vlády České republiky, či jejích členů v období vlády Petra Nečase v letech 2010 až 2013. Práce předpokládá, že metafory uvedených aktérů se vzhledem k důležitosti jejich postavení promítají do jejich politické práce. Základní výzkumnou otázkou je co se v daném diskurzu říká, nebo píše a jak jsou zkoumané věci diskurzem vyjadřovány. Práce se také pokouší zodpovědět, zda se jednotliví politici ve svém řečovém společenství³ (politické straně) vyjadřují stejně či podobně, zda určitý druh vyjadřování napříč českými politickými stranami převládá a zda se všichni političtí aktéři zapojují do diskuze stejnou měrou, nebo jsou někteří z nich aktivnější.

Uvedené období bylo vybráno z několika důvodů. Jedním z nich je, že Nečasova vláda a květnové volby do Poslanecké sněmovny roku 2010, ze kterých vyšla, ukončily vládu úřednického kabinetu Jana Fischera a nastupující Nečasova vláda měla plný politický mandát k řešení zahraničně-politických otázek. Dalším důvodem je, že vláda Petra Nečase a Poslanecká sněmovna byly nuceny řešit důsledky světové finanční krize z roku 2008, řeckou dluhovou krizi a s nimi i otázky o budoucnosti Evropské unie. Otázka přístupu k Evropské unii byla nedílnou součástí Programového prohlášení Vlády, ve kterém se mluvilo o důsledném prosazování zájmů České republiky, zvýšeném důrazu na zdůvodnění nezbytnosti evropských zásahů do legislativy jednotlivých členských států, i jasném přihlášení se k další podpoře liberalizace evropského trhu (Vláda České republiky 2010: 13-15).

³ Jaroslav Peregrin k tomuto pojmu uvádí, že zkoumání poznání skrze jazyk vedlo Ludwiga Wittgensteina „*k přesvědčení, že svět v určitém smyslu nabývá konkrétní podoby a skutečného tvaru až skrze jazyk, že lidský svět je - v určitém smyslu - udělán jazykem* (Peregrin 1998).“ Přistoupíme-li na to, že svět je „*tvarován jazykem, pak mohou lidé, kteří hovoří jinými jazyky, v důsledku toho žít v různých (různě tvarovaných) světech. (připomeňme si znovu Wittgensteinovo "Hranice mého jazyka, znamenají hranice mého světa"). A nelze vyloučit, že svět lidí jednoho jazyka může být těžko pochopitelný pro lidi žijící ve světě jiného, nějak podstatně odlišného jazyka* (Peregrin 1998).“

Povaha evropské integrace je cílovou oblastí práce. Hledané metafory ji propojují se zdrojovými oblastmi, které Evropskou unii, směřování další integrace a její budoucnost hodnotí, určitým způsobem chápou a vykládají. Jejich výklad a hodnocení má za cíl ovlivnit voliče a politické partnery či konkurenty. Volba metaforických výrazů vycházející z našeho pojmového systému tak není náhodná. Ačkoliv si to neuvědomujeme „*ve většině drobných každodenních věcí prostě myslíme a jednáme do značné míry automaticky podle jistých postupů*“ (Lakoff, Johnson 2014: 15). Cílem práce je prostoupit díky studiu diskurzu do pojmových systémů jednotlivých aktérů, identifikovat a interpretovat používané metaforické výrazy, stanovit frekvenci jejich výskytu v souboru zkoumaných dokumentů, analyzovat aktivitu jednotlivých řečových společenství při diskuzi o evropské budoucnosti a vývoji integrace a doplnit výrok: „Evropská unie je (jako)...“, přičemž doplněn bude jeden ze tří metaforických výrazů, které jsou uvedeny níže.

První, teoretická část práce se věnuje samotnému konceptu analýzy metafor. Vymezí pojem metafory a popíše metaforické pojmy, které jsou v praktické části práce přiřazovány k daným metaforickým výrazům a věnuje se popisu využitých kvalitativních a kvantitativních metod v oblasti analýzy metafor. Dále popíše epistemologické předpoklady práce s metaforami, věnuje se teorii metafor, struktuře jazyka a metodologii, která popíše jednotlivé postupy vědecké práce s metaforami, mezi něž patří dedukce metafor, jejich vyhledávání, zjišťování frekvence výskytu v korpusu a vyhodnocení jejich politických důsledků.

Teoretická část vychází primárně z díla George Lakoffa a Marka Johnsona *Metafory, kterými žijeme* (Lakoff, Johnson 2014) a díla Francise Beera a Christl De Landtsheerové *Metaphorical World Politics* (Beer, De Landtsheer 2004). Dále vychází z aplikace analýzy metafor při studiu diskurzu představitelů Evropské unie a reprezentantů jednotlivých zemí v práci Petra Druláka *Metaphors Europe Lives By: Language and Institutional Change of the European Union* (Drulák 2004). Neméně důležitou je práce Jennifer Millikenové *The Study of Discourse in International Relations: A Critique of Research and Methods* (Miliken 1999).

Používané metaforické pojmy jsou přímo spjaté s teoriemi evropské integrace. Práce vychází z dělení na federalismus, neofunkcionalismus

a mezivládní přístup a bude čerpat především z díla Bena Rosamonda *Theories of European Integration* (Rosamond: 2000) a Petra Kratochvíla *Teorie evropské integrace* (Kratochvíl 2008). Uvedené teorie jsou v první části práce definovány a jsou k nim přiřazeny příslušné metaforické pojmy POHYB, NÁDOBA a ROVNOVÁHA. Metaforické pojmy jsou pro lepší přehlednost vždy odlišeny použitím velkých písmen. Autor vychází při přiřazení metaforického pojmu k teorii evropské integrace z metody Petra Druláka (Drulák 2004: 17 – 20).

Druhá část této práce se věnuje samotné aplikaci analýzy metafor na vybraném korpusu, tedy na souboru analyzovaných dokumentů. Na základě studia teoretické literatury je provedena dedukce a rozbor metaforických pojmů. Zvolený korpus je vybrán tak, aby nepřesahoval analytické možnosti autora a zároveň reflektoval diskurz zvoleného řečového společenství. Tato část je rozdělena na kapitoly podle výše uvedených klíčových metaforických pojmů a používá kvalitativní metody.

Třetí část práce se zabývá kvantitativní stránkou analýzy metafor. Zkoumá frekvenci výskytu metaforických výrazů a metaforických pojmů s nimi spjatých. Předpokladem je, že *„vliv metafor na myšlení a jednání lze měřit frekvencí její přítomnosti v diskurzu“* (Drulák 2008: 140). Korpus je rozdělen podle příslušnosti jednotlivých aktérů k politickým stranám a vládě. Předpokladem je, že aktéři používají uvnitř svého jazykového společenství, kterým je právě příslušnost ke straně nebo členství ve vládě, stejné nebo podobné metaforické výrazy a pojmy. Další kapitola této práce výsledky zkoumání agreguje na úrovni celého korpusu, bez ohledu na příslušnost k jazykovému společenství. V obou případech, které třetí kapitola zkoumá, je frekvence výskytu či vztah k metaforickému pojmu hodnocen jako „dominantní“, „důležitý“, „přítomný“, „nepřítomný“, „odmítnutý“, nebo „dvoznačný.“ Metodologie pro uvedenou kategorizaci vychází primárně z Drulákova textu *Metaphors Europe Lives By* (Drulák 2004). Předloženou práci uzavírá shrnutí výsledků, ke kterému aplikace analýzy metafor v diskurzu českých politických elit v letech 2010 až 2013 došla a seznam zdrojů a pramenů.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 METAFORA A METAFORICKÝ POJEM

„Podstatou metafory je chápání a prožívání jednoho druhu věci z hlediska jiné věci“ (Lakoff, Johnson 2014: 17). Pokud používáme metafory, mluvíme podle Aristotela *slovy obraznými*⁴. Náš pojmový systém a naše metafory musí být srozumitelné⁵, zažité a normativně přijatelné. Čím více souzní formulace a obhajoba dané politiky s diskurzivními pravidly daného řečového společenství, tím větší šanci se má tato politika prosadit. (Drulák 2005: 4). Metafory dělíme na konvenční, neboli zažité a nekonvenční/nezažité⁶. Konvenční metafory jsou v daném řečovém společenství natolik usazené, že už nejsou jako metafory vnímány⁷. George Lakoff a Mark Johnson metafory dělí také na strukturní a orientační (Lakoff, Johnson 2014: 15 – 32). Obě kategorie jsou popsány v následující podkapitole.

Metafory jsou obecně v jazyce důležité tím, že „*propojováním dvou odlišných oblastí prohlubují, či naopak zastírají naše porozumění světu. Pokud rozeznáme metafory, o něž aktéři opírají své myšlení a jednání, jsme schopni stanovit hranice, v nichž se tyto aktéři budou pohybovat*“ (Drulák 2008: 125). O roli rozeznávání a interpretaci metafor se zmiňuje i Eugene Miller, když říká, že právě metafory nám umožňují poznání věcí neznámých či obskurních (Miller 1979: 161).

Drulák a Miller zde ukazují přímý kauzální vztah mezi užívanými metaforami a následným jednáním aktérů, kteří je používají. Metafory užívané v politice mají stejnou funkci. Vymezují prostor, ve kterém se budou političtí aktéři pohybovat a pomáhají nám pochopit sdělení, která se nám daní aktéři snaží předat.

Politická řeč není jen prázdnou rétorikou, která skutečnou politickou praxi pouze zastírá. Politický diskurz má svá zažitá pravidla, která, pokud jsou

⁴ V Poetice definuje Aristoteles pojem metafora podrobněji: „*Metafora jest přenesení jména jedné věci na druhou, buď z rodu na druh nebo z druhu na rod nebo z jednoho druhu na jiný nebo podle obdoby*“ (Aristoteles 1948: 56).

⁵ Aristoteles uvádí: „*Pokud jich někdo správně užívá, řeč nabyde nezvyklý ráz už tím, že nebude dojem umělé řeči, ale dává najevo jasné vyjádření*“ (Aristoteles 1980: 58).

⁶ Typickým příkladem je podle Druláka metafora Petra Pitharta ČESKOSLOVENSKO JE JAKO DVOJDOMEK (Drulák 2005:4).

⁷ Např. metafora *hlava státu*. O státu uvažujeme tradičně jako o těle.

dodržována, činí jednotlivé výroky srozumitelnějšími pro ty, jimž jsou adresovány. Opíráme-li se o poznání, že politické a sociální jevy jsou jazykem utvářeny a nevznikají mimo něj, pak můžeme skrze metafory politiku studovat.

2.1.1 STRUKTURNÍ METAFORY

George Lakoff a Mark Johnson dochází ve svém výzkumu k závěru, že převážná část našeho běžného pojmového systému je ve své podstatě metaforická a popírají představu, že metafory jsou spíše věci slov, než myšlení a konání. „*To, jak svět vnímáme, jak se v něm pohybujeme a jak myslíme je záležitostí metafory*“ (Lakoff, Johnson 2014: 16). Francis Beer a Christ'l De Landtsheerová uvádí, že „*metafory jsou hluboce a přirozeně zakořeněné v našem politickém uvažování*“ (Beer, De Landtsheer 2004: 30). Typickými příklady, kdy metafory strukturují naši běžnou činnost⁸ jsou metaforické pojmy ARGUMENTACE⁹ JE VÁLKA a ČAS JSOU PENÍZE¹⁰.

Pro metaforický pojem ARGUMENTACE JE VÁLKA používáme například tyto metaforické výrazy¹¹:

To, co tvrdíš, se nedá *obhájit*.

Jeho argumenty jsem úplně *rozmetal*.

Nikdy jsem ho v debatě *neporazil*.

Odstřelil všechny moje námitky.

Pokud použiješ této *strategie*, úplně tě to *smete*.

Vidíme tedy, že při argumentaci můžeme prohrát a vyhrát, stejně jako ve válce. Používáme strategii, stojíme pevně na svých pozicích, nebo ztrácíme půdu pod nohama. Můžeme čelit útoku, bránit se, nebo útok opětovat. V tomto smyslu je metafora ARGUMENTACE JE VÁLKA „*jednou z takových, kterou v naší*

⁸ Proto je nazýváme *strukturní metafory*. Druhý typ, tzv. *orientační metafory* jsou popsány v následující podkapitole.

⁹ Originální text používá anglické slovo *argument*. O *argumentaci* je tak pro naše potřeby nutné přemýšlet i v dalších relevantních ekvivalentech překladu: *spor* a *polemika*.

¹⁰ Uvedené příklady používají Lakoff a Johnson (Lakoff, Johnson 2014: 16-20).

¹¹ Metaforické výrazy jsou vždy pro lepší přehlednost odlišené použitím *kurzívy*.

kultuře žijeme; ona strukturuje činnosti, které konáme“ (Lakoff, Johnson 2014: 17).

Druhým uvedeným metaforickým pojmem, který nám poslouží k pochopení významu metafor v každodenním životě, je pojem ČAS JSOU PENÍZE.

Plytváš mým časem.

Nemám vůbec žádný čas, který bych vám mohl dnes věnovat.

Nevyužíváš svého času zrovna moc výhodně.

Nechej si v záloze aspoň půlhodinku na pivo.

Investovali jsme do té zahrádky spoustu času.

Metaforické výrazy, které jsme zahrnuli pod pojem ČAS JSOU PENÍZE, nám ukazují, že čas má hodnotu, jeho zásoba je omezená a podobně jako s penězi s ním můžeme i nakládat. Lze jej využít výhodně, nebo jej promrhat, rozpočítat, věnovat, mít a nemít (Lakoff, Johnson 2014: 17 – 18). Lakoff s Johnsonem dokazují, že metafory nejsou jen věcí jazyka. Jsou přímo v našem pojetí každodenního života, aniž jsme si toho nutně vědomi.¹² O argumentaci a času mluvíme těmito způsoby právě proto, že je takto pojmáme a v souladu s tím i jednáme. Metafory nám zároveň ukazují, co je v daném řečovém společenství normální a co nikoliv. „*Pokud rozeznáme metafory, o něž aktéři opírají své myšlení a jednání, jsme schopni stanovit hranice, v nichž se tito aktéři budou pohybovat“ (Drulák 2008: 125).*

Existují dva případy, kdy metafora neplní svůj účel. Prvním z nich je, že nekoreluje s diskurzem a pravidly daného řečového společenství. V sekularizované společnosti není možné efektivně použít metafor vycházejících z Bible, neboť jsou pro posluchače nesrozumitelné. Stejně tak v demokratické společnosti neuspějí metaforické pojmy xenofobní, poněvadž budou nepřijatelné normativně. V zásadě platí, že čím méně souzní metaforické formulace s pravidly

¹² Vedeme-li spor a přemýšlíme o něm striktně v metafoře ARGUMENTACE JE VÁLKA, můžeme opomenout jeho jiné aspekty. Na našeho protivníka bychom se mohli dívat i jako na člověka, který nám věnuje čas, tedy cenné zboží, za účelem vzájemného porozumění. Zaujati plně bitevními aspekty tak ztrácíme ze zřetele aspekty kooperativní (Lakoff, Johnson 2014: 22).

daného řečového společenství, tím menší je šance na jejich prosazení (Drulák 2005: 4).

Druhému případu, kdy metafora neplní svůj účel, se věnují Lakoff a Johnson. Představme si společnost, kde ARGUMENTACE není chápána jako VÁLKA, ale jako TANEC. Díky diskurzivní formě pojmu ARGUMENTACE strukturované jako TANEC bychom si nerozuměli, neboť naše chápání argumentace jako bitvy plné útoků a ztrát pozic by nebylo v souladu s jejich chápáním, kde účastníci sporu jsou partnery, tanečníky a cílem je tančit/diskutovat vyváženě a harmonicky (Lakoff, Johnson 2014: 17).

2.1.2 ORIENTAČNÍ METAFORY

Metafory ARGUMENTACE JE VÁLKA a ČAS JSOU PENÍZE, patří, jak bylo uvedeno mezi „*strukturní metafory*“, neboť fungují na principu, kdy jeden pojem je metaforicky strukturován na základě druhého. Oproti tomu druhá kategorie, tzv. „*orientační metafory*“ organizují celý systém pojmů, a to všechny vůči sobě navzájem. Jejich pojmenování vychází z toho, že jejich většina má něco společného s prostorovou orientací¹³ (Lakoff, Johnson 2014: 26). George Lakoff a Mark Johnson uvádí, že tyto metaforické orientace nejsou nahodilé, neboť „*mají svou bázi v naší fyzické a kulturní zkušenosti. Ačkoliv polárně protilehlé opozice nahoru-dolů, uvnitř-vně atd., jsou co do své povahy fyzické, orientační metafory, které jsou na nich založeny, mohou být v různých kulturách různé. Budoucnost je například v některých kulturách před námi, kdežto v jiných je vzadu*“ (Lakoff, Johnson 2014: 26). Pro názornost uvádí práce dva příklady: ŠŤASTNÝ JE NAHOŘE, SMUTNÝ JE DOLE a ZDRAVÍ A ŽIVOT JSOU NAHOŘE, NEMOC A SMRT JSOU DOLE¹⁴.

Metaforický pojem ŠŤASTNÝ JE NAHOŘE, SMUTNÝ JE DOLE vychází z naší kulturní zkušenosti, že „*skleslý postoj typicky doprovází smutek a depresi, vztyčený postoj zase pozitivní citový stav*“ (Lakoff, Johnson 2014: 27). Jako příklad metaforických výrazů lze uvést:

¹³ Jde o orientaci v prostoru, jako: nahoru-dolů, dovnitř-ven, vpředu-vzadu atd.

¹⁴ Použité příklady uvádí Lakoff a Johnson v díle *Metafory, kterými žijeme* (Lakoff, Johnson 2014: 26).

Dnes se mi *zvedla* nálada.

Tvoje uznání mi značně *zvýšilo* sebevědomí.

Je v *povznesené* náladě.

V poslední době jsem úplně *na dně*.

Upadl jsem do deprese.

Metaforický pojem ZDRAVÍ A ŽIVOT JSOU NAHOŘE, NEMOC A SMRT JSOU DOLE, vychází z předpokladu, že na základě naší fyzické a kulturní zkušenosti nás vážná choroba nutí ležet a je-li „*člověk mrtev, je fyzicky dole*“ (Lakoff, Johnson 2014: 27 - 28). Příklady metaforických výrazů spadajících pod uvedený pojem jsou například tyto:

Je *na vrcholu* zdraví.

Lazar *vstal* z mrtvých.

S tím jeho zdravím to jde *nahoru dolů*.

Jde to s ním *dolů*.

Upadl do mdlob.

Vycházíme-li z uvedených předpokladů, docházíme k několika závěrům. „*Většina našich základních pojmů je organizována v pojmovém rámci jedné prostorově orientované metafory nebo většího počtu takových metafor*“ (Lakoff, Johnson 2014: 30). Prostorovým metaforám je, stejně jako metaforám ostatním, vlastní jistá systematičnost, neboť každý z uvedených pojmů definuje jistý koherentní systém¹⁵, spíše než izolované a nahodilé případy. Fyzickou bázi metafory je těžké odlišit od kulturní báze, neboť *výběr jedné fyzické báze z mnoha možných má jistou souvislost s kulturní koherencí*“ (Lakoff, Johnson 2014: 32).

¹⁵ O nekoherentnost metaforických výrazů by dle Lakoffa a Johnsona šlo, pokud bychom výrazem „*jsem v povznesené náladě*“ vyjadřovali „*cítím se šťastný*“ a zároveň výrazem „*moje nálada se zvedla*“ bychom ve skutečnosti říkali „*je mi smutněji*“ (Lakoff, Johnson 2014: 30-31).

2.1.3 PERSONIFIKACE A METONYMIE

Jakýkoliv objekt či jev, může být specifikován jako lidská bytost a pak mluvíme o personifikaci. Ta nám pomáhá pochopit „širokou škálu zkušeností s nikoliv lidskými entitami na základě lidských motivací, charakteristik a činností“ (Lakoff, Johnson 2014: 47). Jako příklad může být uveden pojem *inflace*, a to jak se s ním v rámci personifikace dá pracovat. Říkáme-li, že inflace *pohltila* náš zisk, nebo že nás *obrala* o všechny úspory, mluvíme o ní nejen jako o člověku, ale zároveň jako protivníkovi (Lakoff, Johnson 2014: 47 – 48). Funkce personifikace spočívá v tom, že samotný pojem inflace by sám o sobě mohl být těžko uchopitelný, přidáme-li však k němu lidské vlastnosti nebo charakteristiky, stává se srozumitelnějším.

Zatímco v případě personifikace nedochází k odkazování na konkrétní osoby, v případě metonymie tomu tak je. Dochází k užívání jedné entity, aby odkázala na jinou. Říkáme-li, že „*Timesy* ještě na tiskovou konferenci nedorazily“, myslíme tím ve skutečnosti konkrétního člověka, zpravodaje *Timesů*. Metonymie strukturují náš jazyk, myšlení i činnosti, neboť vychází z naší zkušenosti a často jsou spjaty přímými fyzickými a kauzálními asociacemi (Lakoff, Johnson 2014: 53).

2.2 EPISTEMOLOGICKÉ PŘEDPOKLADY

Analýza metafor obecně vykazuje, stejně jako diskurzivní analýzy, ze kterých vychází, „silnou tendenci směrem k interpretativnímu stylu vědecké práce“ (Beneš 2008: 94). Realitu chápe jako sociálně konstruovanou a snaží se skrze jazyk uchopit způsob, jakým je realita sociálně konstruovaná (Miliken 1999: 229). Samotný sociální konstruktivismus vychází z premisy, že lidé se k objektům vztahují na základě významů, které pro ně tyto objekty mají. Jsou to však lidé, kteří jim přisoudili význam, a ten je dále přetvářen. Neustálá proměnlivost je objektivní realitě vlastní (Blumer 1969: 2). Sociální realita není jedinci objektivně dána jako fakt, ale je neustále znovu konstruována v procesu sociální interakce a komunikace. V této konstrukci hraje zásadní roli jazyk, kterým je svět nejen

zobrazován, ale i vytvářen, jak už bylo ostatně v úvodu práce zmíněno slovy Jaroslava Peregrina.

Petr Drulák uvádí, že „výzkum metafor není podmíněn ontologickou volbou mezi strukturou a jednáním (či holismem¹⁶ a individualismem¹⁷). Metaforami můžeme zkoumat jak úmysly a jednání individuálních aktérů, tak i sdílené diskurzivní a politické struktury, v nichž se aktéři pohybují“ (Drulák 2008: 126). Výzkum metafor podle něho nepředpokládá epistemologickou volbu mezi interpretací a vysvětlením, neboť metafory jsou zkoumány primárně kvalitativně a interpretativně (Drulák 2008: 126 - 127). Poukazuje tak na jistou epistemologickou a ontologickou pružnost analýzy metafor. Tato práce vychází z holistické (strukturně orientované) a interpretativní pozice, což souvisí s volbou klíčového díla George Lakoffa a Marka Johnsona (Lakoff, Johnson 2014).

2.3 TEORIE METAFOR – POVAHA, STRUKTURA A DALŠÍ ASPEKTY

Lakoff a Johnson přišli ve svém díle (Lakoff, Johnson 2014) s novým pohledem na teorii metafor. Ta se věnuje jejich základním charakteristikám: povaze, struktuře a dalším relevantním aspektům. Znalost jednotlivých charakteristik je klíčová pro pozdější identifikaci a práci s metaforami. Tato kapitola uvedené charakteristiky popisuje.

Metafora je nejdůležitějším prostředkem, skrze který chápeme abstraktní pojmy a skrze který abstraktně uvažujeme. Díky jejich povaze přitom nezáleží, o nakolik komplikovaný, byť vědecký výraz jde, vždy jej lze vyjádřit pomocí metafor. Ačkoliv je nezanedbatelná část našeho pojmového systému metaforická, signifikantní část se bez metafor obejde. Metafora nám umožňují pochopit poměrně abstraktní pojem konkrétněji a skrze předchozí zkušenost (Lakoff 1993: 245).

¹⁶ Z řeckého „holon“ – celek. Holismus „zdůrazňuje prioritu celku nad částmi a rozhodující úlohu celostnosti a strukturovanosti“ (Petrušek, Maříková, Vodáková 1996: 379). Celek je v holistickém pojetí, nejen více, než souhrn pouhých částí, ale i původcem skutečnosti (Petrušek, Maříková, Vodáková: 1996: 379).

¹⁷ Z latinského „individuus“ – nedělitelný. Individualismus „dává přednost jednotlivé lidské osobnosti před všemi kolektivy“ (Petrušek, Maříková, Vodáková 1996: 421).

Metafory se strukturují přes pojmové oblasti. Každé strukturování je spjaté s ontologickou shodou mezi zdrojovou a cílovou oblastí. V žádném případě není náhodné. Vychází z každodenní zkušenosti a vědění získaného právě zkušeností. Používání zažitých metafor je pro nás převážně nevědomé, automatické.

Kromě zapojení lingvistických schopností a pojmového systému není při jejich užívání zapotřebí většího úsilí. Náš systém metafor je nástrojem ke zpracování zvenci sdělené zkušenosti a zároveň určuje, jaký postoj k informaci zaujmeme (Miller 1969: 163-165). Námi používané metafory jsou v zásadě založeny na shodě s naší zkušeností, spíše než vyplývající z pouhé podobnosti. Básnické metafory jsou nástavbou pro náš pojmový systém a metaforické myšlení (Lakoff 1993: 245).

2.4 STRUKTURA JAZYKA - METAFORA POTRUBNÍ POŠTY

Na příkladech metaforických pojmů ARGUMENTACE JE VÁLKA a ČAS JSOU PENÍZE je ukázána systematickosti metafor, jež nám umožňuje pochopit jeden aspekt pojmu na základě pojmu jiného. Zároveň ale metafory mohou zakrývat jiné aspekty téhož pojmu. Jedním z těchto případů je metafora potrubní pošty, která pojednává o struktuře našeho jazyka:

MYŠLENKY JSOU OBJEKTY

JAZYKOVÉ VÝRAZY JSOU NÁDOBY

KOMUNIKACE JE POSLÁNÍ

Lakoff a Johnson popisují fungování metafor potrubní pošty následujícím způsobem: „*Mluvčí vkládá myšlenky (objekty) do slov (nádob) a posílá je (potrubím) posluchači, který vybírá myšlenku/objekty ze slov/nádob*“ (Lakoff, Johnson 2014: 22 – 23). Aplikaci metafor potrubí v každodenním jazyce můžeme vidět na těchto příkladech¹⁸:

Podat mu vysvětlení tak, aby mu to *došlo*, je hrozně těžké.

¹⁸ Příklady metaforických výrazů jsou převzaty z díla *Metafory, kterými žijeme* (Lakoff, Johnson 2014: 23).

Nesnaž se *vtěsňovat* svoje myšlenky *do* nevhodných slov.

Význam je právě *v* těch slovech.

Pokus se *vtěsňat* více myšlenek *do* méně slov.

Je těžké *dát/vložit/uložit* tu myšlenku *do* slov.

Samotná přítomnost jakékoliv metafory je na první pohled téměř nezatelná. Podíváme-li se však na to, co z metafory potrubní pošty vyplývá, objevíme způsoby, jimiž lze zakrýt jisté aspekty komunikativního procesu. Předpokladem je, že slova a věty mají význam samy o sobě, aniž by záleželo na kontextu nebo posluchači, a že myšlenky existují nezávisle na kontextu a na lidech (Lakoff, Johnson 2014: 23). „*Takové metafory jsou přiměřené za mnoha situací, a to za těch, kdy kontextové rozdíly nehrají roli a kdy všichni účastníci rozpravy chápou věty tímž způsobem*“ (Lakoff, Johnson 2014: 23 – 24).

V některých případech hraje znalost kontextu roli zcela zásadní. Příkladem může být věta „*Sedněte si prosím na to moštové místo,*“ uváděná pro tento účel Lakoffem a Johnsonem a připisovaná Pamele Downingové. Bez znalosti kontextu nemá tato věta žádný význam, neboť výraz *moštové místo* konvenčně neodkazuje k žádnému druhu objektu. V kontextu, ve kterém byla věta užitá, dostává naprosto přesný význam: „*Jeden host, který v domě přenocoval, přišel dolů na snídani. Tam bylo prostřeno pro čtyři osoby, tři místa byla s pomerančovou šťávou a jedno s jablečným moštem. Tak bylo jasné, co to moštové místo je. A také následujícího rána, kdy už tam nebyl žádný mošt, bylo stále ještě jasné, které místo je moštové*“ (Lakoff, Johnson 2014: 24).

Ukázali jsme, že metafora potrubní pošty není v souladu s případy, kdy význam není přímo ve větě, tedy kdy je zapotřebí kontextu. Metaforické pojmy mohou být také rozšířeny. Uvedli jsme, že myšlenky jsou objekty, a tak je také možné se o nich vyjadřovat. Můžeme své myšlenky *odít do fantastického hávu*, nebo *si s nimi pohrávat, seřadit a uspořádat* (Lakoff, Johnson 2014: 25). Říkáme-li, že je pojem strukturován metaforou, máme na mysli stav, kdy je strukturován částečně, a lze jej jistými způsoby rozšířit a jinými nikoliv (Lakoff, Johnson 2014: 25).

2.5 METAFORICKÉ POJMY POHYB, NÁDOBA A ROVNOVÁHA

V následujících podkapitolách jsou popsány jednotlivé metaforické pojmy POHYB, NÁDOBA a ROVNOVÁHA, typické příklady metaforických výrazů pod ně spadající, charakteristika a souvislost s teoriemi evropské integrace. Zvolené metaforické pojmy jsou pro potřebu reflektování a interpretování jednotlivých metafor nejvhodnějšími možnými, a to na základě svých charakteristik popsaných v následujících kapitolách a pozdější možnosti přiřazení k teoriím evropské integrace. Není náhodou, že používáme právě metaforické pojmy POHYB, NÁDOBA a ROVNOVÁHA, mluvíme-li o Evropské unii. Vhodnost jejich použití při výzkumu vychází z poznání, že způsob, jakým se můžeme o dané věci (v tomto případě o Evropské unii) metaforicky vyjadřovat, je více či méně omezený jejími vlastnostmi či její strukturou. V případě Evropské unie jde o uskupení států a vztahujeme-li se ve svém metaforickém vyjadřování k tomuto uskupení. Zvolené pojmy s výrazem stát aktivně pracují, neboť slovy Francise Beera a Christ'l De Landtsheerové, patří mezi pojmy politické (Beer, De Landtsheer 2004: 30).

2.5.1 POHYB

Metaforický pojem POHYB je podle Petra Druláka spjatý, díky svým vlastnostem, s neofunkcionalistickým pohledem na evropskou integraci, kterou neofunkcionalismus chápe spíše jako proces, než jako výsledek. Nedílnou součástí neofunkcionalismu je tzv. *spillover effect*¹⁹ a na definici tohoto efektu je také možné ilustrovat vhodnost vztahu mezi neofunkcionalismem a metaforickým pojmem POHYB. Leon Lindberg mluví o *spillover effect*, jako o „*situaci, kdy určitá aktivita související se specifickým cílem, vytvoří situaci, ve které může být původní cíl dosažen pouze učiněním dalších kroků, což opět vytváří další podmínku a potřebu pro další aktivitu*“ (Lindberg 1963: 10). Pohyb je tedy neofunkcionalismu vlastní. Konkrétní metaforické výrazy jsou uvedené na následujících řádcích.

¹⁹ V češtině používáme také výraz *přelévání*.

Metaforické výrazy vychází z terminologie pohybu a změny. POHYB se ze své podstaty může měnit, zrychlovat, zastavit, být chaotický, nebo naopak konstantní. POHYB má tři podkategorie metaforických pojmů. Prvním z nich je CESTA, ke které patří výrazy jako „nové kroky“, „skok vpřed“, „zrychlování vývoje“, „akcelerující integrace.“ Metaforický pojem CESTA je spjat i s pojmem LÁSKA/VZTAH JE CESTA. Mluvíme-li o Evropské unii jako o partnerství, či dokonce manželství, používáme výrazy jako „tento vztah ztroskotat“, „tento vztah je slepá ulička“, nebo „musíme teď každý jít svou cestou“ (Lakoff, Johnson 2014: 59).

Druhým je POHYBUJÍCÍ SE OBJEKT, jež může být vyjádřen výrazy „evropský vlak zpomaluje“, „nová lokomotiva Evropy“, nebo „potápějící se evropská loď.“ Třetí podkategorii je ZMĚNA POHYBU charakterizovaná výrazy „pokračující proces integrace“, „budoucí kurz vývoje“, nebo „nekonečný cyklus změn smluv“ (Drulák 2004: 30).

Metaforický pojem POHYB a s ním i neofunkcionalistický přístup, nedává podle Druláka jasný návod, jak při evropské integraci postupovat. Více, než konstantní pohyb za určitým cílem, vypadá jako soubor momentek, které zachycují jen určité části pohybu. Z toho vyplývá, že pokud se političtí aktéři vyjadřují v metaforických pojmech spadajících pod pojem POHYB, mluví o Evropské unii, jako o „nedefinovatelném objektu“, nebo něčím mezi „superstátem a mezinárodní organizací“ (Drulák 2004: 24). Lze se však setkat i s vyjádřeními, která jsou zjevnými oxymoróny: „mezinárodní stát“ a „federace suverénních států“ (Drulák 2004: 24). V zásadě si tedy metafory POHYBU všimají na Evropské unii její neustálé vnitřní přeměny a představují jí jako nekonečný a neohraničený proces.

2.5.2 NÁDOBA

NÁDOBA je tradiční metaforou státu, a proto je nejvhodnějším metaforickým pojmem pro federalistický přístup. Vnímá dané společenství jako jednolité celek. NÁDOBA má své hranice: je zcela jasně oddělené, co je v ní a co je mimo. Tuto charakteristiku „promítáme i na jiné fyzické objekty, které jsou

ohraničeny svými povrchy. Takže je rovněž vnímáme jako nádoby s vnitřkem a vnějškem“ (Lakoff, Johnson 2014: 43). Mezi tyto objekty řadíme podkategorie pojmu NÁDOBA: BUDOVA, HOMOGENNÍ PROSTOR a TĚLO (Drulák 2004: 31).

Do BUDOVY či jejích částí můžeme *vstoupit a opustit je*. V BUDOVĚ *společně bydlíme a podílíme se na jejích opravách*. Naše BUDOVA může *chátrat* či *dostat novou omítku*. Pokud mluvíme o Evropské unii, lze zmínit, že „jistě státy *položily její základy*“, a že „*dveře do Evropy jsou stále otevřené*.“ Příkladem Evropy jako HOMOGENNÍHO PROSTORU je výraz „*jeden právní prostor*“, nebo „*opustili jsme Schengen*.“ Třetí podkategorií je TĚLO a metaforické výrazy jako „*Česká republika je srdcem Evropy*“, „*Evropská unie je nemocná*“, „*Unii postihl úpadek*“, „*Evropa mluví jedním hlasem*.“ (Drulák 2004: 31).

Akteři, kteří používají metaforické výrazy spadající pod pojem NÁDOBA, očekávají, že Evropská unie bude přebírat znaky státu a blížit se tak federativnímu uspořádání. „*První federalisté byli radikálnější v tom smyslu, že očekávali náhlé objevení-se evropského superstátu, který by přinesl Velký třesk ústavních změn v jednotlivých státech, které by se tímto zrušily*²⁰“ (Drulák 2004: 22). Takovým federalistou byl například italský politik Altiero Spinelli, zakladatel Evropského federalistického hnutí a hlavní autor tzv. *Ventotene manifesto*.²¹ Spinelliho manifest dával velký důraz na institucionalizaci případného federálního uspořádání Evropy²², především pak na zřízení supranacionální vlády, přímo zodpovědné evropským občanům (Bóka 2006: 319). Zatímco Spinelli viděl federalizaci Evropy v jednorázové institucionální změně, zastánce umírněného přístupu Jean Monnet předpokládal postupné institucionální propojování evropských ekonomik a politik (Laursen 2011: 9-10). Mezi současné teoretiky federalizace Evropy můžeme řadit Michaela Burgesse, který vidí federalizaci (spočívající v koordinaci národních politik skrze instituce), jako odpověď na výzvy globalizovaného světa (Burgess 2000: 16-17).

²⁰ Jde o autorův volný překlad.

²¹ Původně nazvaný „Per un'Europa libera e unita. Progetto d'un manifesto.“

²² Dalšími zakládajícími federalisty byli např. Ernesto Rossi, Eugenio Colorni, nebo Ursula Hirschmann.

2.5.3 ROVNOVÁHA

ROVNOVÁHA²³ předpokládá existenci několika vzájemně si rovných, na sobě závislých a uzavřených homogenních celků²⁴ se svými individuálními zájmy, a proto je dle Druláka nejvhodnějším metaforickým pojmem pro mezivládní přístup v teoriích evropské integrace. Mezi metaforické výrazy, které pro potřeby práce připadají v úvahu, patří: „v Evropě byla nastolena *rovnováha sil*“, „*jednotlivé státy mezi sebou spolupracují*“, *Unie je partnerstvím demokratických států*“, či „*chceme návrat státní suverenity*.“ (Drulák 2004: 31).

Metaforický pojem ROVNOVÁHA a jeho souvislost s intergovernmentalistickým přístupem k evropské integraci lze popsat následovně. Pokud aktéři určitého řečového společenství mluví o Evropské unii, jako o ROVNOVÁZE, odkazují se na mezinárodní společenství, které je založené na pečlivě oddělených NÁDOBÁCH²⁵. Pokud toto uspořádání funguje, žádný ze států, resp. žádná z nádob, nemá převahu. Tato rovnováha přináší svobodu, harmonii, stabilitu a absenci války, (Drulák 2004: 20 – 21) a takto ji chápe například i Andrew Moravcsik, když mluví o evropské integraci jako o standardním procesu mezinárodní politiky, ve kterém dochází ke konsenzu mezi státy (nádobami) na základě jejich národních zájmů (Moravcsik 1993: 473-524).

2.6 METODOLOGIE

Základním předpokladem analýzy metafor je vytvoření korpusu složeném z jednotlivých politických projevů, ve kterém jsou vyhledávány metaforické výrazy. Ty jsou následně zařazovány pod příslušné metaforické pojmy, což redukuje politické projevy jako celek pouze na používané metaforické pojmy v korpusu. Korpus je vždy vytvářen tak, aby v sobě zahrnul všechny relevantní aktéry a přitom obsahoval takové množství dat, které je daným výzkumníkem zpracovatelné. Samotným použitím výrazu „vytváření korpusu“ je zřejmé, že

²³ Metafora mocenské rovnováhy se poprvé objevuje v analýze politiky Lorenza Medicejského sepsané Francescem Guicciardinim v 16. stol. Během století osmnáctého se usazuje a stává samozřejmým pojmem (Drulák 2005: 5).

²⁴ Ostatně i Carl Schmitt uvádí: „*Stát představuje podle dnešního jazykového úzu politický status národa organizovaného ve své teritoriální uzavřenosti*“ (Schmitt 2007: 19).

²⁵ NÁDOBY je nutné chápat, jako jednotlivé státy.

univerzální korpus neexistuje. Tématu metodiky konstrukce korpusů pro potřeby studia metafor se obsáhle věnuje Lionel Wee (Wee 2005).

Ve vytvořeném korpusu jsou v první řadě metaforické pojmy dedukovány od obecných vysvětlujících schémat, která se pro danou cílovou oblast používají. Nalezení a identifikace metaforických pojmů probíhá do jisté míry intuitivně, platit však vždy musí následující:

Metaforický pojem, vystihuje podstatu ideálních typů, s nímž je spojen a je operacionalizovatelný takovým způsobem, že je možné rozpracovat významové implikace jeho zdrojových oblastí pro oblast cílovou. Pokrývá také co největší množství možných úvah o zvolené cílové oblasti a navzájem se nesmí překrývat, *„aby při následné analýze nevznikaly pochybnosti o tom, kam řadit jednotlivé metaforické výrazy“* (Drulák 2008: 138).

Po dedukci metaforických pojmů následuje identifikace metaforických výrazů. Hledání metaforických výrazů spočívá ve studiu daného korpusu. Nalezené metaforické výrazy se přiřazují k odpovídajícím metaforickým pojmům, podle toho, jak byly tyto metaforické pojmy výše definovány. Nelze vyloučit přítomnost metafor nespádajících ani pod jeden metaforický pojem. Důvodem je, že takové metafory odkazují ke zdrojovým oblastem, *„jež se zatím dostatečně neodrážejí v sekundární literatuře, a proto nebyly identifikovány při dedukci metaforických pojmů“* (Drulák 2008: 140). Pro tento typ metafor musí být dle Druláka nalezena nová metaforická zdrojová oblast (Drulák 2004). Takto se v Drulákově studii *Metaphors Europe Lives By* objevily výrazy jako „Evropa schopná dodávek“, „přidaná hodnota Evropské unie“, či „vlastníci EU.“ Podle autora tyto výrazy splňovaly charakteristiky spadající pod metaforický pojem FIRMA. Metafora firmy se zaměřuje na efektivitu integrace, s ohledem na Evropskou unii, jako zprostředkovatele nejrůznějších druhů služeb. Dalším příkladem metaforického pojmu je RODINA, ze kterého vyplývají dva metaforické pojmy: VLÁDA JE RODIČ a OBČANÉ JSOU DĚTI. Tento pojem zahrnuje metaforické výrazy založené na předpokladu existence dvou hlavních proudů, kdy každý je myšlenkově ukotven ve svém vlastním pohledu na svět, jsou vzájemně neslučitelné a jeden pro druhý těžko pochopitelné. Metaforický pojem

RODINA je typický pro americkou politiku (Lakoff 1996), ale teoreticky nelze jeho výskyt vyloučit ani v českém diskurzu.

Další část výzkumu je stanovení frekvence metafor. Jde o kvantitativní částí analýzy, kdy jsou metafory kvantifikovány na základě výskytu v korpusu. Metodologickým předpokladem je, „že vliv metafor na myšlení a jednání lze měřit frekvencí její přítomnosti v diskurzu“ (Drulák 2008: 140). Metafory jsou kvantifikovány uvnitř jednotlivých řečových společenství – segmentů korpusu, kterými jsou jednotlivé strany a vláda a hodnoceny jsou podle svého významu v řečovém společenství slovy: „dominantní“, „důležitý“, „přítomný“, „nepřítomný“, „odmítnutý“, nebo „dvojznačný.“ Poslední dvě kategorie jsou výrazem postoje aktéra, který je použil. Následně jsou data agregována na úrovni celého korpusu.

Srovnáním frekvence výskytu metafor mezi jednotlivými segmenty nalezneme shody a neshody v cílové oblasti. Nelze vyloučit přítomnost rozdílů v aktivitě jednotlivých řečových společenství v diskuzi o evropské budoucnosti a integraci. Práce záměrně neomezuje zastoupení jednotlivých segmentů korpusu na minimální a maximální počet projevů. Jedním z doprovodných zjištění tak bude i aktivita jednotlivých řečových společenství v diskuzi.

Podstatnou částí celé práce je vztažení výsledků kvalitativní části studia metafor k politickému kontextu. To nám ukazuje, jaké metafory v politickém diskurzu námi vybrané cílové oblasti převládají a jaký vývoj evropské integrace jednotliví aktéři očekávají. Metaforické pojmy jsou díky svým charakteristikám spjaté s teoriemi evropské integrace: neofunkcionalismus, federalismus a mezistátní přístup. Ty jsou popsány v následující kapitole²⁶.

²⁶ Dedukované metaforické pojmy a jejich frekvenci výskytu na úrovni řečového společenství, nebo na úrovni celého korpusu lze politicky interpretovat. Metaforické pojmy obsahující jisté charakteristiky sdílejí tyto charakteristiky s teoriemi evropské integrace. Díky tomu můžeme dojít k závěru, že pokud v diskurzu daného řečového společenství převládá metafora NÁDOBY, aktéři mluví v metaforách federalistického přístupu.

2.7 TEORIE EVROPSKÉ INTEGRACE

Hlavním předpokladem pro možnost interpretace politických důsledků metafor v diskurzu daného řečového společenství je, že metaforické pojmy sdílí jisté charakteristiky s určitými teoretickými přístupy. Jak již bylo uvedeno v úvodu, práce v tomto vychází z postupu Petra Druláka (Drulák 2004), který ke třem metaforickým pojmům POHYB, NÁDOBA a ROVNOVÁHA připojil na základě sdílených charakteristik tři teorie evropské integrace: neofunkcionalismus, federalismus a mezivládní přístup. Díky tomuto postupu je nám při vyhodnocování politických důsledků metafor umožněno například konstatovat, že ten, kdo se vyjadřuje v metaforách ROVNOVÁHY, používá diskurz zastánců mezivládního přístupu k evropské integraci.

2.7.1 NEOFUNKCIONALISMUS

Teorie neofunkcionalismu vychází z díla Ernsta Haase *The Uniting Europe* (Haas 2004). Rosamond uvádí, že neofunkcionalistická teorie vzniká jako reakce na již probíhající integrační proces (Rosamond 2000: 10). Neofunkcionalismus vyzdvihuje výhody mezinárodní spolupráce a je postaven na dvou klíčových principech: spillover a roli elit (Pitrová 2002: 419).

Na počátku integrace stojí podle neofunkcionalismu ekonomické zájmy. Tyto zájmy donutí elity jednotlivých států vytvořit prvotní společné instituce a přenést část pravomocí. Pro dosažení původních cílů se však jako výhodné jeví propojení s dalšími přidruženými oblastmi. Dojde tak k přelití integrace do dalších odvětví (Rosamond 2000: 52 – 73). Klíčová role elit při prvotní integraci i v jejím pokračování je zřejmá, neboť jsou to právě elity, které, ovlivněny ekonomickými zájmy činí zásadní rozhodnutí. Transfer suverenity probíhá nenásilně, otevřeně a se zapojením všech relevantních politických aktérů, včetně zájmových skupin. Prvotním impulsem k transferu části pravomocí je vždy opodstatněnost takového kroku, která je předtím ověřena (Pitrová 2002: 419).

Philippe C. Schmitter konstatuje, že „žádná jiná teorie regionální integrace nebyla tak nepochopena, karikována, pranýřována, vyvrácena a odmítnuta jako neofunkcionalismus“ (Schmitter 2002: 1 – 2). Na druhé straně

„pro mnohé jsou pojmy „integrační teorie“ a „neofunkcionalismus“ prakticky synonyma“ (Rosamond 2005: 2005: 238).

Do praxe se neofunkcionalistická teorie dostala díky francouzskému ekonomovi a politikovi Jeanu Monnetovi, který ji zahrnul do své koncepce budování federální Evropy nazvané Metoda Společenství.²⁷ Monnet se v ní nevěnoval pouze systému budování institucí, ale i souboru pravidel pro chování jednotlivých aktérů, mezi něž patřil princip jednomyslnosti při rozhodování, nebo akceptování role jím navrhované Komise, jako partnera a aktivního mediátora při vytváření konsenzu.

2.7.2 FEDERALISMUS

Federalismus je myšlenkový proud směřující ke „*spojování nezávislých jednotek (suverénních států) do institucionalizovaného svazku (federace)*“ (Kratochvíl 2008: 49). Požaduje „*úplné, okamžité a bezvýhradné odevzdání suverenity ve prospěch nadnárodní autority*“ (Pitrová 2002: 418), klade důraz na vytvoření nových institucí a je spojen s vytvářením víceúrovňového systému vládnutí a pracuje s principem subsidiarity²⁸. Je nutné rozlišit dvě možná pojetí federalismu. Anglosaský model předpokládá striktní oddělení pravomocí federální vlády a jednotlivých státních vlád a je postaven na centralizaci, zatímco kontinentální model federalismu vychází z decentralizace a předpokládá s prohlubováním práv nižších jednotek v rámci federace (Fiala 2007: 57).

Důvodem pro to, aby se jednotlivé státy vzdaly části suverenity, je především otázka bezpečnosti a výhodnosti daného kroku. Federalismus má zamezit konfliktům mezi jednotlivými politickými centry národních států. Ben Rosamond v této souvislosti uvádí, že „*federativní stát se v případě vnější hrozby stává silnějším protivníkem*“ (Rosamond 2000: 26 – 27). David McKey uvádí, že důvody k vytvoření společných institucí v Evropě bylo srovnání poměru výhod a

²⁷ V anglickém originále *Community Method*.

²⁸ „*Obecným cílem zásady subsidiarity je zajistit určitý stupeň nezávislosti orgánů, které jsou podřízené vyššímu orgánu, a to zejména pokud jde o místní orgány podřízené ústředním orgánům. Pravomoci jsou tedy rozděleny mezi různé úrovně orgánů, což je princip, na němž se zakládá institucionální struktura federálních států*“ (Fakta a čísla o Evropské unii 2016). Dostupné na: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.2.2.html.

ztrát zúčastněných zemí (McKay 1996: 19). Idealistická teorie²⁹ federalismu pracuje s konceptem sdílených hodnot a z nich plynoucího zisku (Pitrová 2002: 419).

Federalistický a neofunkcionalistický přístup sdílí skepticismus k roli národního státu při plnění sociálních, ekonomických a politických nároků moderní společnosti. Shodují se také na tom, že integrace by měla proběhnout v rámci relativně kompaktního teritoria, nikoliv například v měřítku globálním (Pitrová 2002: 419).

Příkladem, jak se federalistické myšlení v počátcích evropské integrace prosazovalo, a jaké proudy jej tvořily, je ideový spor výše zmíněných Jeana Monneta, a Altiera Spinelli. Jean Monnet prosazoval umírněnější formu federalizace, spočívající v postupném prosazování federálních prvků, zatímco Spinelli radikálnější, jednorázovou změnu. Na počátku integračního procesu se prosadila Monnetova *gradualistická*³⁰ Metoda Společenství, kde samotná federace stojí až na konci celého vývoje.

2.7.3 MEZIVLÁDNÍ PŘÍSTUP

Mezistátní, nebo také intergovernmentální přístup předpokládá, že *„národní vlády jsou relevantními aktéry politiky s nezpochybnitelným vlivem a schopností splnit požadované cíle“* (Pitrová 2002: 419). Jedním z argumentů intergovernmentálního přístupu je, že i když jsou státy v nějaké formě integrované, jsou to i přes to právě jednotlivé státy, které činí zásadní konečná rozhodnutí. Mezistátní přístup je tedy založen na kooperaci států, která je institucionalizována prostřednictvím mezinárodních smluv (Pitrová 2002: 419).

Intergovernmentalismus, tak jak byl definován Andrew Moravcsikem, je otevřený dialogu a syntéze s dalšími teoriemi mj. proto, že sám je syntézou racionalistických teorií, mezi něž patří teorie preferencí a vyjednávání (Moravcsik, Schimmelfennig 2009: 84). Moravcsikův intergovernmentalismus má dva zásadní předpoklady. Prvním z nich je, že hlavním aktérem je stát, který

²⁹ Pojem *idealistické teorie* používá Markéta Pitrová (Pitrová 2002: 418).

³⁰ Tento výraz používá Petr Kratochvíl v díle *Teorie evropské integrace* (Kratochvíl 2008: 56).

preferuje vyjednávat samostatně a nikoliv skrze potenciální centralizované instituce. Druhým předpokladem je racionální chování státu. Jednotliví aktéři se snaží maximalizovat svůj zisk a případná společná rozhodnutí jsou chápána jako krátkodobá agregace dílčích individuálních zájmů ve vlastní prospěch (Moravcsik, Schimmelfennig 2009: 68).

Andrew Moravcsik se intergovernmentalismu věnuje i ve svém článku *Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach* (Moravcsik 1993: 473 – 524). Podle něj vedou národní exekutivy pomyslné bitvy na dvou scénách, a tak se jedná o tzv. model dvouúrovňové hry³¹. První bitva se odehrává při utváření preferencí na úrovni národního státu vznikem poptávky po utvoření určité politiky vůči společenství ostatních států.

Druhá bitva začíná probíhat v okamžiku, kdy jsou již národní preference formulovány. Je jím intergovernmentalistický způsob vyjednávání mezi státy. Moravcsik vychází z předpokladu, že čím větší zisk může danému státu z rozhodnutí plynout, tím více je ochotný ke kompromisům a má slabší vyjednávací pozici (Moravcsik 1993: 473 – 524).

³¹ V anglickém originále „two-level game.“

3. ANALYTICKÁ ČÁST

3.1 CHARAKTERISTIKA KORPUSU

Sestavení korpusu bez jakýchkoliv omezení by za předpokladu, že výzkumník nepoužívá počítačové metody, vedlo k získání nezvládnutelně velkého objemu dat. Využití počítačové metody korpusové lingvistiky analýza metafor nepředpokládá, a tak se objem dokumentů může „*pohybovat v řádu desítek či stovek, nikoliv však v řádu tisíců*“ (Drulák 2008: 137). Přes všechna omezení musí mít soubor dokumentů potenciál, vytvářet sociální realitu (Milliken 1999: 229 – 230).

Prvním z omezení použitých při tvorbě korpusu pro účely této práce je omezení časové. Korpus je sestaven jen z dokumentů a projevů vydaných a pronesených ve volební období 2010 – 2013. Druhé omezení je funkční. Zkoumanými aktéry jsou pouze poslanci Parlamentu České republiky a členové Vlády České republiky.

Vytvořený korpus obsahuje 48 dokumentů³². Patnáct z nich jsou projevy a strategické dokumenty Vlády, zbylých 33 dokumentů jsou projevy poslanců a členů vlády na půdě Poslanecké sněmovny. Vybrané dokumenty pochází z elektronických archivů Vlády České republiky a digitální knihovny Poslanecké sněmovny. Kritériem pro výběr a zařazení do korpusu je, že se dokument

³² (Programové prohlášení Vlády České republiky 2010: 1), (Deset tezí předsedy vlády k budoucí podobě Evropy: 2012: 2-4), (Stabilizace a budoucnost HMU: příspěvek ČR do evropské debaty 2013: 4-30), (Projev premiéra Petra Nečase na konferenci Hospodářské zájmy ČR v EU a jejich prosazování 2012: 1-2), (Projev předsedy vlády ČR na národním fóru o budoucnosti EU 2013: 1-4), (Strategie působení ČR v EU 2013: 6-25), (Projev premiéra Petra Nečase na mezinárodní konferenci Nový svět 2012: 1-2), (Vystoupení předsedy vlády Petra Nečase v Poslanecké sněmovně a Senátu PČR k přípravě Evropské rady ve dnech 28. - 29. října 2010 2010: 1-2), (Vystoupení premiéra Petra Nečase na konferenci Aktivní evropská politika 2011: 1-2), (Premiér: USA a Evropa jsou velice blízcí příbuzní 2011: 2), (Premiér: Evropa by se měla primárně zaměřit na oživení a dokončení svého vnitřního trhu 2011: 2-3), (Česká unijní" politika potřebuje racionální debatu 2012: 1-2), (Projev předsedy vlády Petra Nečase na poradě vedoucích zastupitelských úřadů České republiky 2012: 2-7), (Projev premiéra Petra Nečase na mezinárodní konferenci Dny USA a EU na Žofíně, 8. října 2012 2012: 1), (Premiér: Evropská unie je Evropou s variabilní geometrií 2013: 15), (Šeich 2010), (Šeich 2010a), (Paroubek 2010), (Zaorálek 2010), (Dolejš 2010), (Dolejš 2011), (Nečas 2011), (Zaorálek 2011), (Nečas 2011a), (Konečná 2011), (Hamáček 2011), (Sobotka 2011), (Sobotka 2011a), (Kalousek 2011), (Zaorálek 2011a), (Nečas 2011b), (Zaorálek 2011b), (Zaorálek 2011c), (Dolejš 2011a), (Váhalová 2011), (Zaorálek 2012), (Zaorálek 2012a), (Zaorálek 2012b), (Zaorálek 2012c), (Dolejš 2012), (Dolejš 2012a), (Váhalová 2012), (Zaorálek 2012), (Foldyna 2012), (Bárta 2012), (Paroubek 2012), (Doktor 2012), (Bárta 2012a).

tematicky shoduje s cílovou oblastí práce. Vybrány byly tedy po důkladné analýze dokumenty, či zápisy schůzí Poslanecké sněmovny, které se explicitně věnovaly evropským tématům, jako je přijímání evropské legislativy, zprávách předsedy vlády z evropských jednání o stabilizaci hospodářské a měnové unie a dalších souvisejících tématech. Výše zmíněné funkční omezení korpusu na členy Vlády České republiky a poslance Parlamentu České republiky vychází z potřeby vytvořit korpus zpracovatelný po stránce množství sesbíraných dat. Z tohoto důvodu se korpus omezuje na vyjadřování poslanců pouze na půdě Poslanecké sněmovny, strategické dokumenty Vlády a oficiální projevy členů Vlády na území České republiky.

3.2 KVALITATIVNÍ ČÁST

3.2.1 METAFORICKÝ POJEM POHYB

Metaforický pojem POHYB používá terminologii pohybu a změny. Jeho podkategorie jsou CESTA, POHYBUJÍCÍ SE OBJEKT a ZMĚNA POHYBU. Spojen je, jak již bylo uvedeno, s neofunkcionalistickým pohledem na evropskou integraci. V této kapitole jsou uvedeny nalezené metaforické výrazy, které jsou přiřazeny k pojmu POHYB a jeho podkategoriím.

Ke kategorii CESTA jsou zařazeny následující metaforické výrazy.³³ Celkem čtyřikrát je v korpusu zmíněn výraz „*hlavní proud*“. Ve všech případech je aktéry odmítnut. Dalšími opakujícími se výrazy jsou: „je třeba hledat *nové cesty*“, „evropská myšlenka je *proces*“, „*pokračující proces*“, „Lisabon byl *slepá ulička*“, „Evropská unie musí *udělat kroky*“, „abychom vážili *každý sebemenší krůček*“, „budeme se na tom *pohybu* podílet“, „aby Evropská unie *pokračovala dál*, aby *pokračovala* v evropské integraci“.

Pod kategorií POHYBUJÍCÍ SE OBJEKT patří tyto následující metaforické výrazy. Aktér uvádí, že pokud rezignujeme na evropskou integraci „tak bych chtěl pana premiéra varovat před tím, aby se nestal *Schettinem*³⁴ české

³³ Samotný metaforický výraz je pro lepší přehlednost uveden *kurzívou*.

³⁴ Přesto, že ve výrazu *Schettino české evropské politiky* není explicitně uveden pohybující se objekt, jde o metaforu kapitána lodi, který přivede svou loď ke ztroskotání.

evropské politiky. Aby tuhle loď národní nedovedl někam na mělčinu“. Mezi výrazy, kdy sama Evropa, nebo její integrace vystupuje, jako POHYBUJÍCÍ SE OBJEKT patří: „*dvourychlostní Evropa*“, „*Evropa dvou rychlostí*“, „*vícerychlostní Evropa je realitou*“ a „*vícerychlostní integrace*“. Dalšími výrazy, ve kterých Evropa představuje dopravní prostředky, jsou: „*jsme součástí jízdy vlakem*“, „*jsme na palubě, nebo nejsme*“, „*jsme na palubě Titaniku*“.

Třetí kategorií metaforického pojmu POHYB je ZMĚNA POHYBU. Pro tu byly v korpusu identifikovány následující výrazy. „*Evropská unie stojí na zásadní křižovatce*“, „*nachází se na rozcestí*“, „*posun k Evropě*“, „*procházíme radikálními změnami*“, „*přesun dalších pravomocí*“, „*rozšíření*“, „*přelomová chvíle*“, „*Evropa se začne hýbat dopředu*“, „*na to se nedá reagovat tak, že vezmeme ocelovou tyč a strčíme ji mezi kola*“. Do kategorie ZMĚNA POHYBU je zařazen i opakující se výraz „*variabilní geometrie*“, neboť dle autora implikuje měnící se pohyb uvnitř celku.

3.2.2 METAFORICKÝ POJEM NÁDOBA

Metaforický pojem NÁDOBA používá terminologii jasných hranic a oddělení vnitřku od vnějšku. Jeho kategoriemi jsou pojmy BUDOVA, HOMOGENNÍ PROSTOR a TĚLO. Metaforický pojem NÁDOBA je spjatý s federalistickým pohledem na evropskou integraci, neboť je také všeobecně používanou metaforou státu (Drulák 2008: 138).

Do kategorie BUDOVA jsou zařazeny následující nalezené výrazy. „*Základem integrace je...*“, „*společný základ EU27*“, „*vláda podporuje politiku otevřených dveří*“, „*abychom se podíleli na tom, jak se Evropa dneska staví*“, „*změnit tu stavbu*“ a „*potřebovala zpevnit*“. Metaforickým výrazem, který může být zařazen díky své povaze současně do dvou kategorií (BUDOVA a HOMOGENNÍ PROSTOR) metaforického pojmu NÁDOBA je „*budování společného prostoru*“.

Druhou kategorií metaforického pojmu NÁDOBA je HOMOGENNÍ PROSTOR, do kterého jsou zařazeny tyto výrazy: „*Celý Balkán je součástí Evropy*“, „*Evropa jako geografický celek*“, „*lze doložit velmi přesvědčivě, jak*

Evropa posilováním *své vnitřní soudržnosti* stává konkurenceschopným hráčem“, „negativní důsledky pro fungování Unie *jako celku*, jež by potenciálně mohlo vyústit i v *její štěpení nebo dělení*“, „vnímají Evropu spíše *jako jakousi slitou kaňku* na světovém glóbu“, „Evropa chce dát najevo, že *je kompaktní celek*“.

Třetí kategorií pojmu NÁDOBA je TĚLO. V korpusu jsou identifikovány tyto metaforické výrazy: „podobně je zapotřebí koukat na *úpadek*, neakceschopnost evropských struktur“, „vnímejte to, že Evropská unie v současné podobě není *životoschopná*“, „že Evropská unie je *neživotoschopný* projekt“, „přijetím tohoto projektu *říká* Evropa“, „Evropská unie *provádí* spíše *oživování* oné řecké mrtvolky“, „jako by tu Evropská unie tak trochu *ztrácela dech*“, „do sebe uzavřený a *pomalou upadající* evropský prostor“, „v tomto smyslu jsou Amerika a Evropa *členové té samé rodiny* – jsou *velice blízcí příbuzní*“, „které zřejmě mohou výrazně ovlivnit *život* unie“, „některé věci je třeba změnit, jinak je prostě Evropa *zranitelná*“, „celkově nastane *úpadek* Evropy“, „Evropská unie má takový *hendikep*“, „dostala se Evropa do *lepší kondice*“, „Evropská unie zkrátka *bude držet dietu*“ a „zabránit dalšímu *rozšíření této nákazy*“.

3.2.3 METAFORICKÝ POJEM ROVNOVÁHA

Metaforický pojem ROVNOVÁHA je charakterizován terminologií vyváženosti, kompromisu, a důležitosti role jednotlivých složek při spolupráci. Na rozdíl od dvou předchozích metaforických pojmů není rozdělena do kategorií, ale je jí nutné chápat jako ROVNOVÁHU mezi NÁDOBAMI. ROVNOVÁHA je spjata s mezivládním přístupem k evropské integraci.

Pro metaforický pojem ROVNOVÁHA jsou identifikovány v korpusu následující výrazy. „V oblasti primárního práva bude vláda prosazovat všechny kroky, které zajistí *udržení rovnováhy*“, „proto je jejich logickým zájmem *vzájemná, co nejužší spolupráce*“, „jsme odkázáni na *spolupráci s ostatními státy* Evropy“, „výchozím principem koordinace by měla být *diferenciace mezi státy*“, „cestou pro EU proto není sjednocování nástrojů a uniformita, ale zdravá *rozmanitost*“, „základní determinantou budoucího institucionálního vývoje Evropské unie musí nadále zůstat *princip jasného rozdělení kompetencí mezi EU*“.

a členské státy“, „stávající institucionální systém Evropské unie považuje ČR za vyvážený“, „bude podporovat kroky, které zajistí *udržení rovnováhy*“, „role Evropy v nové mezinárodní *rovnováze*“, „hledání nové geopolitické *rovnováhy*“, „aktivního hráče světového *koncertu velmocí*“, „*národní zájem* proto nemůže stát v opozici vůči zájmu evropskému, ale naopak je jeho základem“, „primárním účelem je *vyrovnávání rozdílů*“, „současná Evropská unie je z mého pohledu tedy určitě *nesourodým*, ale přesto *slepenecm*“, „má podobu politické mezivládní spolupráce“, „jestliže se Evropa rozpadne do *souboje národních států*“, „Evropa se stane *koncertem velmocí*“, „aby Evropa byla *aliancí* nějakého konsenzu“, „kdyby to byla Evropa nikoliv společná, ale Evropa *národních řevnivostí a rozhádaných států*“ a „že se Evropská unie stává více mezivládní“.

3.3 KVANTITATIVNÍ ČÁST

3.3.1 DISKURZ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

Vláda České republiky je v korpusu zastoupena celkem 79 nalezenými metaforickými výrazy z celkového počtu 136.

Metafora POHYBU se v diskurzu Vlády vyskytuje 28krát, z čehož 16krát je přijata pozitivně a 12krát odmítnuta. Vláda přijímá pozitivně metaforu POHYBU, pokud mluví o Evropě „*dvourychlostní*“ a „*rozdílech rychlostí*“ mezi jednotlivými státy. Přiznává skrze tyto metaforické výrazy potřebu „*změny*“ a to, že „*Evropa stojí na křižovatce*“. Dalšími metaforickými výrazy Vláda na druhé straně POHYB odmítá. Typickým příkladem je, že jako Česká republika „*nemáme zapotřebí být v hlavním proudu*“, nebo „*přesouvat směrem k Unii další pravomoci*“ a ptát se na otázku, „*zda jsme na palubě, a nebo nikoliv*“. Zvláštním případem je dominantní výraz „*variabilní geometrie*³⁵“, který se v diskurzu Vlády opakuje celkem pětkrát a je pokaždé pozitivně přijatý.

Celkem 29 metaforických výrazů se v diskurzu vlády vztahuje k metaforickému pojmu NÁDOBA. Pozitivně je NÁDOBA přijata 17krát, odmítnuta je 12krát. Vláda mluví v metafoře NÁDOBY pozitivně o „*základech*

³⁵ Výraz *variabilní geometrie* v sobě zahrnuje jistou dvojznačnost odkazováním na variabilitu, a tedy přítomnost pohybu, a zároveň geometrii předpokládající jistý prostor. Podle autora má přesto převážně znaky metaforického výrazu spadajícího pod pojem POHYB.

integrace“, „budování společného prostoru“, „základech Unie“, nebo o „otevřených dveřích“. Evropská unie v jejich diskurzu přebírá vlastnosti DOMU. Evropa je podle ní také „geografický celek“. Mluví-li však o Unii v metaforickém pojmu TĚLO, jež je jednou z kategorií NÁDOBY, Unie „upadá“, „ztrácí dech“ a „chová se rozmařile“.

Metaforický pojem ROVNOVÁHA je v diskurzu Vlády zastoupen 22 metaforickými výrazy se zásadní převahou na straně pozitivního přijetí. ROVNOVÁHA je přijata 19krát a odmítnuta 3krát. Odmítnuto je nahlížení na Unii optikou „státního útvaru“, „uzavření se do sebe“ a představa, že Evropská unie má různá „jádra, různé periferie“. Naopak pozitivní metaforické výrazy k pojmu ROVNOVÁHA jsou: „udržení rovnováhy“, „spolupráce s ostatními státy“, „diferenciace států“, „zdravá rozmanitost“, nebo mluví-li o „vyváženosti“. Důležitým výrazem je „geopolitická rovnováha“, doplněná metaforou „koncert velmocí“.

Jak je ukázáno, nejčastěji je v diskurzu pozitivně zastoupen pojem ROVNOVÁHA odkazující k intergovernmentálnímu přístupu k evropské integraci. Metaforické pojmy POHYB a NÁDOBA jsou zároveň přijaty a odmítnuty, jak je výše ukázáno, záleží na kontextu. Pojem ROVNOVÁHA a intergovernmentalismus s ním spjatý, je tak v diskurzu Vlády zcela dominantní. Pro Vládu České republiky je tedy Evropská unie jako ROVNOVÁHA a ve svém diskurzu zdůrazňuje mezivládní přístup k budoucnosti a integraci Evropské unie a její diskurz tak skutečně odpovídá např. rétorice Programového prohlášení Vlády.

Srovnáme-li výsledky Drulákovy práce, ve které analyzoval diskurz nejvyšších státních představitelů členských a kandidátských zemí Evropské unie v letech 2000 – 2003, vidíme, že převládajícím metaforickým pojmem byl POHYB. Očekávání tehdejších evropských elit spočívala na předpokladu pokračování vnitřních a vnějších přeměn Evropské unie, procesu bez jasných hranic (Drulák 2006).

3.3.2 DISKURZ ČESKÉ STRANY SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÉ

Česká strana sociálně demokratická je v korpusu zastoupena celkem 37 nalezenými metaforickými výrazy.

Metafora POHYBU je v diskurzu České strany sociálně demokratické zastoupena celkem 12krát, z toho 11krát pozitivně. Jediným případem odmítnutí metafory POHYBU je výraz „*stojíme na křižovatce*“. Příkladem pozitivního využití mohou být výrazy jako „*pohyb dopředu*“, „*jsme součástí jízdy vlakem*“, „*budeme se na tom pohybu podílet*“, „*Unie hledá cestu*“, nebo „*kroky, které dají šanci na růst*“.

Metaforický pojem NÁDOBA je zastoupen 21 identifikovanými metaforickými výrazy, z nichž všechny přijímá Česká strana sociálně demokratická ve svém diskurzu pozitivně. Evropská unie přijímá-li vlastnosti BUDOVY, je „*stavbou*“, kterou je možné „*zpevnit*“. Evropa je vnímána skrze metaforu HOMOGENNÍHO CELKU v případě výrazu „*kompaktní celek*“, nebo „*evropská aliance*“. Přebírá-li Evropská unie v řečovém společenství České strany sociálně demokratické podobu a vlastnosti těla, má v metaforických výrazech „*život*“, je „*zranitelná*“, „*může nastat její úpadek*“ a je nutné v ní „*zabránit rozšíření nákazy*“.

Metaforický výraz ROVNOVÁHA je v diskurzu zastoupen 4krát, ve všech případech je jednotlivými aktéry odmítnutý. Nepřijatelný je „*rozpad do souboje národních států*“, „*aliance konsenzu*“, „*Unie se stává mezivládní*“ a „*koncert velmocí*“.

Převládající metaforické výrazy v diskurzu České strany sociálně demokratické spadají pod metaforický pojem NÁDOBA, který je spojen s federalistickým pohledem na vývoj evropské integrace. Silně zastoupený je i pojem POHYB, který charakterizuje neofunkcionalistický přístup. Naopak ROVNOVÁHA a z ní vyplývající intergovernmentalismus je odmítnutý. Jednotliví aktéři řečového společenství České strany sociálně demokratické se vyjadřují ve stejných metaforických pojmech a Evropská unie je podle nich jako NÁDOBA. Očekávání České strany sociálně demokratické ohledně evropské budoucnosti a další integrace Unie je federalistické. Současně je tento výsledek

přesným opakem očekávání, která má Vláda České republiky. Česká strana sociálně demokratická byla v letech 2010 – 2013 stranou s největším zastoupením v Poslanecké sněmovně a zároveň nejsilnější opoziční silou, tomu odpovídá i její diskurz a frekvence vyjadřování.

3.3.3 DISKURZ OBČANSKÉ DEMOKRATICKÉ STRANY

V korpusu je identifikováno celkem 6 metaforických výrazů Občanské demokratické strany. Dva výrazy spadají pod metaforický pojem POHYB a jsou vnímány pozitivně. Jedná se o výrazy „rozšíření“ a „proces“. Celkem 4 výrazy se vztahují k metaforickému pojmu NÁDOBA, z čehož 3krát pozitivně a jednou je odmítnut. Pozitivně přijaté výrazy jsou „hlubší integrace“, „vtažení zemí Balkánu do blíže EU“ a „Evropa jako slitá kaňka na světovém glóbu“. Odmítnutý výraz je ve větě: „Přijetím tohoto projektu říká Evropa...“ Občanská demokratická strana se ve stejném poměru vyjádřila pozitivně funkcionalistickým a federalistickým diskurzem, z čehož vyplývá, že podle ní je Evropská unie jako POHYB a NÁDOBA. Občanská demokratická strana byla nejsilnější vládní stranou, a tak lze předpokládat, že svůj skutečný boj o prosazení svého diskurzu/programu, vedla především na vládní úrovni a zásadním způsobem, i díky postu předsedy Vlády, tento diskurz ovlivnila.

3.3.4 DISKURZ TOP09

V celém korpusu byl identifikován pouze jeden metaforický výraz vyřčený zástupcem TOP09. Jde o pozitivní přijetí metafory pohybu ve větě: „To je jenom naprosto zásadní zahraničně politická odpověď České republiky na naprosto zásadní zahraničněpolitickou otázku: *jste na palubě, nebo nejste na palubě?*“ Nedostatek metaforických výrazů v diskurzu TOP09 nám nedovoluje popsat představy strany o evropské budoucnosti. Autor však předpokládá, že vzhledem k zastoupení TOP09 ve vládě, postu ministra financí a zahraničních věcí se její diskurz promítl do fungování vlády.

3.3.5 DISKURZ KOMUNISTICKÉ STRANY ČECH A MORAVY

V korpusu je identifikováno celkem 8 metaforických výrazů Komunistické strany Čech a Moravy. Pod metaforický pojem POHYB jsou zařazeny dva výrazy, oba přijaté aktéry pozitivně zvýrazněné v následující větě. „Zkrátka *rozvíjející se* Evropa, *rostoucí* Evropa potřebuje jiný typ paktu, a o tom tady debata není.“

Čtyři identifikované výrazy byly zařazeny pod metaforický pojem NÁDOBA, přičemž dva z nich byly aktéry přijaty pozitivně a dva odmítnuty. Pozitivně přijaté výrazy jsou spojené s kategorií TĚLO: „Dostala se Evropa *do lepší kondice*“ a „jestliže se jim nebudeme věnovat, jestli to nebudeme definovat, tak Evropská unie zkrátka *bude držet dietu*“. Negativně se aktéři Komunistické strany Čech a Moravy vyjádřili v metafoře NÁDOBY výrazy: „Proč Evropská unie *má takový hendikep* v této fázi krizového vývoje?“ a „Evropa totiž *není pupek světa*“.

Metaforický pojem ROVNOVÁHA je zastoupený v diskursu strany dvěma výrazy, jednou pozitivně: „současná Evropská unie je z mého pohledu tedy určitě *nesourodým, ale přesto slepencem*“ a negativně: „kdyby to byla Evropa *nikoliv společná, ale Evropa národních řevnivostí a rozhádaných států*“. Z dokumentů, jež jsou součástí korpusu, vyplývá, že Komunistická strana Čech a Moravy není ve svém diskursu jednotná a nelze tak přesně určit k jakému směřování evropské integrace inklinuje a jakou budoucnost Evropské unie očekává.

3.3.6 DISKURZ VĚCÍ VEŘEJNÝCH

Aktéry Věcí veřejných reprezentuje v korpusu 5 metaforických výrazů. Dva z nich spadají pod metaforický pojem POHYB, tři pod pojem NÁDOBA. POHYB je v obou případech zmíněn pozitivně. Jedná se o výrazy „toto všechno by nás mělo vést k tomu, abychom reálně vážili *každý sebemenší krůček*“ a „*neakceschopnost* evropských struktur“. Pojem NÁDOBA je ve všech třech případech odmítnut. Jedná se o pojmy „Evropská unie *provádí* spíše *oživování* oné řecké mrtvolky“, „A podobně je zapotřebí koukat na *úpadek*“ a „Evropská unie v současné podobě *není životaschopná*“. Věci Veřejné se dvakrát vyjádřili v metaforickém pojmu POHYBU spojeném s neofunkcionalistickým přístupem,

nicméně nedostatek metaforických výrazů nedovoluje s přesností určit očekávání a preference Věcí veřejných.

3.3.7 KOMPARACE JEDNOTLIVÝCH ŘEČOVÝCH SPOLEČENSTVÍ A JEJICH AKTIVITA V POLITICKÉ DISKUZI

U každého z řečových společenství je možné nalézt více či méně převládající metaforický pojem. V případě Vlády České republiky se nejvíce vyskytovaly metaforické výrazy spadající pod pojem ROVNOVÁHA. U ostatních řečových společenství se metaforické výrazy spojené s ROVNOVÁHOU takřka nevyskytovaly, nebo byly odmítnuty. V diskurzu Vlády byl také zaznamenán poměrně ambivalentní vztah k metaforám POHYB a NÁDOBA, kdy jsou v některých případech tyto výrazy v diskurzu aktivně používány a v jiných odmítány. V diskurzu České strany sociálně demokratické je na rozdíl od ostatních politických stran, nebo Vlády dominantní metaforický pojem NÁDOBA. Diskurz, který jednotliví aktéři dlouhodobě používali ve svém řečovém společenství, odpovídá diskurzu jejich politických programů a pouze výjimečně docházelo k odchýlkám.

Porovnáme-li detailněji diskurz Vlády České republiky a České strany sociálně demokratické, nalézáme z pohledu analýzy metafor dva neslučitelné subjekty, přesně tak jak bychom to od Vlády a opozice přirozeně očekávali po stránce programové i po stránce reálných politických kroků. Vládní důraz na ROVNOVÁHU, nenalézá u České strany sociálně demokratické ozvěnu. Tam, kde Vláda mluví metaforami ROVNOVÁHY a volá po „*variabilní geometrii*,“ mezi jednotlivými státy, nejsilnější opoziční strana odpovídá na tento výraz odmítavě metaforami NÁDOBY a mluví o jedné „*stavbě*,“ již je potřeba zpevnit, či jednom „*tělu*,“ jež se může uzdravit. Oba subjekty vychází z premisy krize evropského projektu, ale jejich diskurz nám ukazuje, dva přístupy a dva návrhy řešení. Diskurz Komunistické strany Čech a Moravy se v zásadě shoduje s diskurzem České strany sociálně demokratické, i ona odmítá vládní metafory ROVNOVÁHY a vyjadřuje se například také metaforou „*těla*,“ které je nutné dostat „*do lepší kondice*.“

Česká strana sociálně demokratická a Komunistická strana Čech a Moravy byly z pohledu analýzy metafor jednotnou opozicí. Případné porovnání diskurzů jednotlivých stran vládní koalice Občanské demokratické strany, TOP09 a Věcí veřejných je z důvodu nedostatku metaforických výrazů, kterými se vyjadřovaly irelevantní. Možným vysvětlením pro pasivitu vládních stran ve vyjadřování (alespoň v tom metaforickém) je podle autora práce jejich soustředění se na udržování jednotného vládního diskurzu.

Ve studovaném korpusu se zásadně liší aktivita jednotlivých aktérů při diskuzi o budoucnosti Evropské unie a její další integrace. Zatímco Vláda je v korpusu zastoupena 79 metaforickými výrazy a Česká strana sociálně demokratická 37 výrazy, ostatní strany, především ty, které byly ve studovaném období součástí vládní koalice, se do diskuze zapojovaly méně často. Autor je přesvědčen, že za motivací jednotlivých aktérů účastnit resp. neúčastnit se aktivně diskuze, stála důležitost jejich pozice v návaznosti na aktuální složení Poslanecké sněmovny. Strany vládní koalice se proto dle autora nevyjadřovaly aktivně jednotlivě, ale na úrovni Vlády a aktivitu České strany sociálně demokratické lze vysvětlit její pozicí nejsilnější opoziční strany.

3.3.8 AGREGACE DAT NA ÚROVNI CELÉHO KORPUSU

Ve zvoleném korpusu, který obsahuje 48 dokumentů, je nalezeno celkem 136 metaforických výrazů. Pozitivně se jednotliví aktéři nejčastěji vyjadřují v metaforickém pojmu NÁDOBA, a to celkem 43krát. Následuje pojem POHYB, který je zastoupen 34krát a metaforický pojem ROVNOVÁHA s 20 metaforickými výrazy. Nejčastěji odmítnutým metaforickým pojmem je NÁDOBA, která je negativně zmíněna 18krát. Celkem 13krát je odmítnut metaforický pojem POHYB a 8krát ROVNOVÁHA.

V podkapitole věnující se diskurzu Vlády České republiky bylo uvedeno srovnání s výsledky Drulákovy práce (Drulák 2006). Analýzou diskurzu všech aktérů bez rozdílu stranické příslušnosti stejně jako v Drulákově případě, dochází tato práce k podobným závěrům. Diskurzu české politické scény v letech 2010 – 2013 dominují metaforické výrazy spadající pod pojmy POHYB a NÁDOBA.

Aktéři tohoto řečového společenství očekávají, že budoucnost Evropské unie spočívá v neofunkcionalistickém, nebo federalistickém směřování.

4. ZÁVĚR

V předchozích čtyřech kapitolách byla analýza metafor aplikována na diskurz poslanců Poslanecké sněmovny České republiky a Vlády České republiky v období 2010 – 2013. Motivací autora pro práci s analýzou metafor, byla možnost jedinečného propojení politologie a lingvistiky, jež nabízí nové možnosti, jak na politiku nahlížet a hledá souvislosti mezi tím, co je v politice řečeno a co se skutečně děje. Práce s analýzou metafor nabízí kombinaci kvalitativních a kvantitativních metod. Autor si uvědomuje, že práce s jazykem, interpretativní povaha analýzy metafor a vytváření následných souvislostí, může být silně ovlivněno zkušeností, rozsahem jazykových znalostí a jazykovou zásobou badatele. Za účelem eliminace všech těchto subjektivních faktorů, které by mohly práci jakkoliv ovlivnit a při vědomí, že analýza metafor a práce s jazykem obecně není v politických vědách stále ještě velmi rozšířena, držel se autor metodologických postupů nastíněných autory, kteří se jim věnovali podrobně, nebo ustavili dnes obecně uznávané základy pro studium metafor, jako jsou George Lakoff a Mark Johnson.

V úvodu práce byly položeny výzkumné otázky: Co se v daném diskurzu říká či píše? Vyjadřují se aktéři ve svých řečových společenstvích stejně? Převládá v českém politickém diskurzu určitá metafora a s ní i pohled na budoucnost a vývoj evropské integrace? Zapojují se do této diskuze všichni političtí aktéři stejnou měrou, nebo jsou někteří aktivnější? Práce se na tyto otázky pokusila nalézt odpovědi a ty jsou shrnuté na následujících řádcích.

Teoretická část práce se věnovala definici metafor a metaforických pojmů. Na základě příslušné literatury byla definována podstata metafor, jež spočívá v chápání a prožívání jedné věci, skrze věc druhou a byly uvedeny příklady, které podle George Lakoffa a Marka Johnsona dokazují, že metafory nejsou jen věci slov. Skrze metafory svět kolem nás vnímáme, pohybujeme se v něm a v metaforických výrazech i myslíme. Byly zároveň ukázány případy, kdy metafory neplní svůj účel, neboť pro nás nejsou ustálené, srozumitelné, nebo narážíme na kulturní rozdíly. V dalších podkapitolách byla popsána povaha a struktura metafor. Práce ukázala, že používání metafor je převážně nevědomé, a že při jejich užívání není zapotřebí většího úsilí. Na příkladech strukturních a

orientačních metafor bylo poukázáno na problematiku práce s pojmy. Strukturní metafory fungují na principu, kdy jeden pojem je strukturován na základě druhého. Orientační metafory organizují celý systém pojmů, všechny vůči sobě.

V podkapitole věnující se struktuře jazyky bylo díky metafoře potrubní pošty popsáno, jak s jazykem pracujeme. Myšlenky vnímáme jako objekty, které vkládáme do slov resp. nádob, které následně posíláme k posluchači. Úspěšné provedení poslední části procesu závisí na našem posluchači. Myšlenky (objekty) musí ze slov (nádob) vybrat. Samostatnou podkapitola se věnovala metaforickým pojmům POHYB, NÁDOBA a ROVNOVÁHA. Byly popsány jejich jednotlivé podkategorie a uvedeny příklady metaforických výrazů pod ně spadajících a jejich souvislost s teoriemi evropské integrace. Závěr teoretické části uvedl metodologii, která byla později použita v praktické části. Věnoval se dedukci metaforických pojmů, kde došel k závěru, že metaforické pojmy, k tomu, aby mohly být dedukovány, musí vystihovat podstatu ideálních typů, s nimiž je spojen, a neměly by vznikat pochybnosti o tom, kam zařadit jednotlivé metaforické výrazy. Metodologická část se také věnovala způsobu vyhledávání metaforických výrazů, stanovení jejich frekvence v korpusu, komparaci jednotlivých segmentů a vyhodnocení politických důsledků, na kterou logicky navázala kapitola věnující se teoriím evropské integrace.

Analytická část ve svém úvodu charakterizovala korpus dokumentů, který byl analyzován, uvedla nutná omezení při výběru dokumentů. Studium 48 dokumentů, které korpus obsahoval, se autor pokusil zodpovědět na výzkumné otázky: Co se v daném diskurzu říká či píše? Vyjadřují se jednotliví aktéři uvnitř svých řečových společenství o evropské budoucnosti a integraci stejně? Jaké metafory v jednotlivých řečových společenstvích převládají? Jak je tomu na úrovni celého korpusu? A konečně: Jak aktivní jsou jednotliví aktéři v diskuzi o evropské budoucnosti a integraci?

Na první otázku podrobně odpověděly kapitoly 3.2.1 až 3.2.3, které se věnovaly zařazení nalezených metaforických výrazů pod příslušné metaforické pojmy. Na druhou otázku a třetí otázku, zda se jednotliví aktéři uvnitř svých řečových společenství o evropské budoucnosti a integraci vyjadřují stejně, lze odpovědět, že převážně ano, neboť se v jejich diskurzu vždy našly metaforické

výrazy, které převládaly a další, které se vyskytovaly v menším počtu. Vzorovým příkladem je diskurz České strany sociálně demokratické, kde výrazně převládají metaforické výrazy zařazené pod pojem NÁDOBA. Česká strana sociálně demokratická se tak vyjadřuje v metaforách spojených s federalistickým pohledem na budoucnost evropské integrace. Zvláštním případem je diskurz Vlády České republiky, ve kterém lze sice určit převládající metaforu, jíž je ROVNOVÁHA, na druhé straně se hojně vyskytují i dvě zbylé metafory. Tento rovnoměrnější výskyt všech tří metafor, porovnááme-li s Českou stranou sociálně demokratickou, lze dle autora vysvětlit faktem, že Vláda České republiky byla ve sledovaném období vládou koaliční a mísily se v ní různé proudy.

Odpověď na čtvrtou výzkumnou otázku: které metafory převládají na úrovni celého korpusu, zodpověděla kapitola 3.3.8. Převažujícími metaforickými pojmy jsou NÁDOBA a POHYB. Český politický diskurz v letech 2010 – 2013 je charakterizován výskytem metaforických výrazů spojených nejčastěji s federalistickým a neofunkcionalistickým přístupem i evropské integraci. Poslední pátou otázkou bylo, jak aktivně se jednotliví aktéři podíleli na diskuzi o evropské budoucnosti a integraci. Práce našla velké rozdíly mezi aktivitou jednotlivých stran. Nejaktivnější politickou stranou byla opoziční Česká strana sociálně demokratická. Strany, které byly součástí vládní koalice, tedy Občanská demokratická strana, TOP09 a Věci veřejné jednotlivě při účasti diskuzi zaostávali. Tento jev však lze dle autora vysvětlit právě jejich participací na vládě, což ostatně dokazuje množství identifikovaných výrazů v diskurzu Vlády České republiky.

Analýza metafor nabízí netradiční pohled na politiku. George Lakoff a Mark Johnson uvádí, že naše schopnost postihnout zkušenost skrze metafory se zdá být jakýmsi naším dalším smyslem, jako je zrak, hmat, nebo sluch. (Lakoff, Johnson 2014: 257). Metafory nám umožňují vnímat, prožívat a pochopit převážnou většinu světa včetně politiky a nabízejí nám odpovědi na otázky, co a jak se v politice říká, píše a jakým způsobem se vyjadřujeme.

5. PRAMENY A LITERATURA

INTERNETOVÉ ZDROJE

- Bárta, Vít. 2012. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 38. schůze, 9. května 2012. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/038schuz/s038130.htm> (26.6.2016).
- Bárta, Vít. 2012a. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 40. schůze, 5. června 2012. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/040schuz/s040019.htm> (26.6.2016).
- Doktor, Michal. 2012. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 40. schůze, 5. června 2012. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/040schuz/s040018.htm> (26.6.2016).
- Dolejš, Jiří. 2010. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 9. schůze, 9. prosince 2010“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/009schuz/s009086.htm> (26.6.2016).
- Dolejš, Jiří. 2011. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 13. schůze, 3. února 2011“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/013schuz/s013079.htm> (26.6.2016).
- Dolejš, Jiří. 2011a. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 32. schůze, 13. prosince 2011“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/s032170.htm> (26.6.2016).
- Dolejš, Jiří. 2012. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 33. schůze, 9. února 2012“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/033schuz/s033216.htm> (26.6.2016).
- Dolejš, Jiří. 2012a. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 33. schůze, 9. února 2012“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/033schuz/s033217.htm> (26.6.2016).

Foldyna, Jaroslav. 2012. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 36. schůze, 15. března 2012. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/036schuz/s036076.htm#r2> (26.6.2016).

Hamáček, Jan. 2011. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 32. schůze, 13. prosince 2011“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/s032163.htm> (26.6.2016).

Kalousek, Miroslav. 2011. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 32. schůze, 13. prosince 2011“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/s032165.htm> (26.6.2016).

Konečná, Kateřina. 2011. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 25. schůze, 26. října 2011“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/025schuz/s025052.htm> (26.6.2016).

Nečas, Petr. 2010. „Vystoupení předsedy vlády Petra Nečase v Poslanecké sněmovně a Senátu PČR k přípravě Evropské rady ve dnech 28. - 29. října 2010“. Dostupné na: <http://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/projevy/vystoupeni-predsedy-vlady-petra-necase-v-poslanecke-snemovne-a-senatu-pcr-k-priprave-evropske-rady-ve-dnech-28--29--rijna-2010-77405> (26.6.2016).

Nečas, Petr. 2011. „Premiér: Evropa by se měla primárně zaměřit na oživení a dokončení svého vnitřního trhu“. Dostupné na: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/vyznamne-projevy/premier-evropa-by-se-mela-primarne-zamerit-na-oziveni-a-dokonceni-sveho-vnitriho-trhu-89281> (26.6.2016).

Nečas, Petr. 2011. „Premiér: USA a Evropa jsou velice blízcí příbuzní“. Dostupné na: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/vyznamne-projevy/premier-usa-a-evropa-jsou-velice-blizci-pribuzni-88642> (26.6.2016).

Nečas, Petr. 2011. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 14. schůze, 23. března 2011“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/014schuz/s014131.htm#r2> (26.6.2016).

Nečas, Petr. 2011. „Vystoupení premiéra Petra Nečase na konferenci Aktivní evropská politika“. Dostupné na: <http://www.vlada.cz/cz/clenove->

vlady/premier/vyznamne-projevy/vystoupeni-premiera-petra-necase-na-konferenci-aktivni-evropska-politika-79950 (26.6.2016).

Nečas, Petr. 2011a. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 14. schůze, 23. března 2011“. Dostupné na:

<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/014schuz/s014135.htm> (26.6.2016).

Nečas, Petr. 2011b. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 32. schůze, 13. prosince 2011“. Dostupné na:

<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/s032167.htm> (26.6.2016).

Nečas, Petr. 2012. „Česká unijní" politika potřebuje racionální debatu“. Dostupné na: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/komentar/ceska-unijni-politika-potrebuje-racionalni-debatu-97104> (26.6.2016).

Nečas, Petr. 2012. „Deset tezí předsedy vlády k budoucí podobě Evropy“.

Dostupné na: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/vyznamne-projevy/10-tezi-predsedy-vlady-k-budouci-podobe-evropy-94293> (26.6.2016).

Nečas, Petr. 2012. „Projev premiéra Petra Nečase na konferenci Hospodářské zájmy ČR v EU a jejich prosazování“. Dostupné na:

<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/vyznamne-projevy/projev-premiera-petra-necase-na-konferenci-hospodarske-zajmy-cr-v-eu-a-jejich-prosazovani-93805> (26.6.2016).

Nečas, Petr. 2012. „Projev premiéra Petra Nečase na mezinárodní konferenci Nový svět“. Dostupné na: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/vyznamne-projevy/projev-premiera-petra-necase-na-mezinarodni-konferenci-novy-svet-91600> (26.6.2016).

Nečas, Petr. 2012. „Projev premiéra Petra Nečase na mezinárodní konferenci Dny USA a EU na Žofíně, 8. října 2012“. Dostupné na:

<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/vyznamne-projevy/projev-premiera-petra-necase-na-mezinarodni-konferenci-dny-usa-a-eu-na-zofine--8--rijna-2012-99662> (26.6.2016).

Nečas, Petr. 2012. „Projev předsedy vlády Petra Nečase na poradě vedoucích zastupitelských úřadů České republiky“. Dostupné na:

<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/vyznamne-projevy/projev-predsedy-vlady-petra-necase-na-porade-vedoucich-zastupitelskych-uradu-ceske-republiky-99662> (26.6.2016).

<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/vyznamne-projevy/projev-predsedy-vlady-petra-necase-na-porade-vedoucich-zastupitelskych-uradu-ceske-republiky-98470> (26.6.2016).

Nečas, Petr. 2013. „Premiér: Evropská unie je Evropou s variabilní geometrií“. Dostupné na: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/komentar/premier-evropska-unie-je-evropou-s-variabilni-geometrii-102742> (26.6.2016).

Nečas, Petr. 2013. „Projev předsedy vlády ČR na národním fóru o budoucnosti EU“. Dostupné na: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/vyznamne-projevy/projev-predsedy-vlady-cr-na-narodnim-foru-k-budoucnosti-eu--25--dubna-2013-105975> (26.6.2016).

Nečas, Petr. 2013. „Stabilizace a budoucnost HMU: příspěvek ČR do evropské debaty“. Dostupné na: <http://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/dokumenty/stabilizace-a-budoucnost-hmu--prispevek-cr-do-evropske-debaty-105911> (26.6.2016).

Paroubek, Jiří. 2010. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 7. schůze, 3. listopadu 2010“. Dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/007schuz/s007103.htm#r2> (26.6.2016).

Paroubek, Jiří. 2012. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 38. schůze, 9. května 2012. Dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/038schuz/s038131.htm> (26.6.2016).

Sobotka, Bohuslav. 2011. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 32. schůze, 13. prosince 2011“. Dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/s032164.htm> (26.6.2016).

Sobotka, Bohuslav. 2011a. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 32. schůze, 13. prosince 2011“. Dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/s032165.htm> (26.6.2016).

Šeich, David. 2010. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny 5. schůze. 22. září 2010“. Dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/005schuz/s005035.htm> (26.6.2016).

- Šeich, David. 2010a. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 7. schůze, 3. listopadu 2010“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/007schuz/s007102.htm> (26.6.2016).
- Váhalová, Dana. 2011. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 32. schůze, 13. prosince 2011“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/s032174.htm#r2> (26.6.2016).
- Váhalová, Dana. 2012. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 33. schůze, 9. února 2012“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/033schuz/s033218.htm> (26.6.2016).
- Vláda České republiky. 2010. „Programové prohlášení vlády. Dostupné na:
http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf (26.6.2016).
- Vláda České republiky. 2013. „Strategie působení ČR v EU“. Dostupné na:
<http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Strategie-pusobeni-CR-v-EU.pdf> (26.6.2016).
- Zaorálek, Lubomír. 2010. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 7. schůze, 3. listopadu 2010“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/007schuz/s007105.htm> (26.6.2016).
- Zaorálek, Lubomír. 2011. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 14. schůze, 23. března 2011“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/014schuz/s014133.htm> (26.6.2016).
- Zaorálek, Lubomír. 2011a. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 32. schůze, 13. prosince 2011“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/s032166.htm> (26.6.2016).
- Zaorálek, Lubomír. 2011b. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 32. schůze, 13. prosince 2011“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/s032167.htm> (26.6.2016).

- Zaorálek, Lubomír. 2011c. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 32. schůze, 13. prosince 2011“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/s032169.htm> (26.6.2016).
- Zaorálek, Lubomír. 2012. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 33. schůze, 9. února 2012“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/033schuz/s033212.htm> (26.6.2016).
- Zaorálek, Lubomír. 2012a. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 33. schůze, 9. února 2012“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/033schuz/s033213.htm> (26.6.2016).
- Zaorálek, Lubomír. 2012b. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 33. schůze, 9. února 2012“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/033schuz/s033214.htm> (26.6.2016).
- Zaorálek, Lubomír. 2012c. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 33. schůze, 9. února 2012“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/033schuz/s033215.htm> (26.6.2016).
- Zaorálek, Lubomír. 2012d. „Vystoupení na půdě Poslanecké sněmovny. 33. schůze, 9. února 2012“. Dostupné na:
<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/033schuz/s033220.htm> (26.6.2016).

LITERATURA

- Aristoteles. 1948. *Poetika*. Praha: Jan Laichter.
- Aristoteles. 1980. *Poetika, Rétorika, Politika*. Bratislava: Tatran.
- Beer, Francis A., De Landtsheer, Christ. 2004. *Metaphorical World Politics*. East Lansing: Michigan State University Press.
- Blumer, Herbert. 1969. *Symbolic Interactionism*. Englewood Cliffs: University of California Press.

Bóka, Éva. 2006. „In Search of European Federalism.“ *Society and Economy*, č.3, 309-331. Dostupný na: <http://www.jstor.org/stable/pdf/41472066.pdf>
(18.11.2016)

Burgess, Michael. 2000. *Federalism and European Union: The Building of Europe, 1950–2000*. London: Routledge.

Drulák, Petr, Karlas, Jan. 2005. „Evropská integrace a metafory: evropské myšlení bez nádob“. *Mezinárodní politika*, č.2, 6-7.

Drulák, Petr. 2005. „Co nám metafory mohou říci o politice“. *Mezinárodní politika*, č.2, 4-5.

Drulák, Petr. 2008. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.

Drulák, Petr. *Metaphors Europe Lives by: Language and Institutional Change of the European Union*. EUI Working paper SPS No. 2004/15. Dostupné na: <http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/2632/sps2004-5.pdf?sequence=1>
(26.6.2016)

European Integration: Revisiting Neofunctionalism in Honour of Ernst Haas. 237-254. *European Public Policy* 12, č.2. Zvláštní vydání: The Disparity of studies: revisiting the neofunctionalism of Ernst B. Haas.

Fiala, Vlastimil, Říchová, Blanka, Šaradín, Pavel. 2007. *Teoretické a metodologické problémy evropské integrace*. Olomouc: Periplum

Haas, Ernst Bernard. 1958. *The Uniting of Europe*. Notre Dame: University of Notre Dame Press.

Kratochvíl, Petr. 2008. *Teorie evropské integrace*. Praha: Portál.

Lakoff, George, Johnson, Mark. 2014. *Metafory, kterými žijeme*. Brno: Host.

Lakoff, George. 1993. „The Contemporary Theory of Metaphor“ In *Metaphors and Thought*. Ortony Andrew. Illinois: Northwestern University.

Lakoff, George. 1996. *What Conservatives Know that Liberals Don't*. Chicago: University of Chicago Press.

Laursen, Finn. 2011. *The EU and Federalism: Politics and Policies Compared*. Farnham: Ashgate Publishing.

Lindberg, Leon. 1963. *The Political Dynamics of European Economic Integration*. Stanford: Stanford University Press.

McKay, David. 1993. *Rush to Union: Understanding the European Federal Bargain*. Oxford: Clarendon Press

Miller, Eugen. 1979. „Metaphor and Political Knowledge.“ *The American Political Science Review*, č.1, Vol. 73, 155-170. Dostupný na: <http://www.jstor.org/stable/1954738> (22.6.2017).

Milliken, Jennifer. 1999. „The Study of Discourse in International Relations: A Critique of Research and Methods“ *European Journal of International Relations* 5, č.2. 225-254. Dostupné na: <http://ejt.sagepub.com/content/5/2/225.full.pdf+html> (27.6.2016).

Moravcsik, Andrew, Schimmelfennig Frank. 2009. „Liberal intergovernmentalism“ In: *European Integration Theory*. Wiener, Antje, Diez, Thomas. Oxford: Oxford University Press.

Moravcsik, Andrew. 1993. „Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach“ *Journal of Common Market Studies*, č.4, 473-524. Dostupný na: <http://www.princeton.edu/~amoravcs/library/preferences1.pdf> (26.6.2016).

Peregrin, Jaroslav. 1998. *Obrat k jazyku: Druhé kolo. Jazyk, myšlení a svět v názorech postanalytických filozofů*. Praha: Filosofia.

- Petrusek, Miloslav, Maříková, Hana, Vodáková, Alena. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Vydavatelství Karolinum.
- Pitrová, Markéta. 2002. „Teorie evropské integrace a politický vývoj Společenství“. *Politologický časopis*, č.4, 415-431.
- Rosamond, Ben. 2000. *Theories of European Integration*. New York: St. Martin's Press.
- Rosamond, Ben. 2005. „The uniting of Europe and the foundations of EU rPDFfiles/Neoneofunctionalism.pdf (26.6.2016).
- Schmitt, Carl. 2007. *Pojem politična*. Praha: Oikoymenh
- Schmitter, Philippe. 2002. „Neo-neo-functionalism: Dèja vu, all over again?“ *European University Institute*. 1-28. Dostupné na:
<http://www.iue.it/SPS/People/Faculty/CurrentProfessors/PDFFiles/SchmitterPDFfiles/Neoneofunctionalism.pdf> (26.6.2016).
- Wee, Lionel. 2005. „Constructing the source: metaphor a discourse strategy.“ *Discourse Studies*, č.3, Vol.7, 363-384. Dostupné na:
<http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1461445605052191> (22.6.2017).